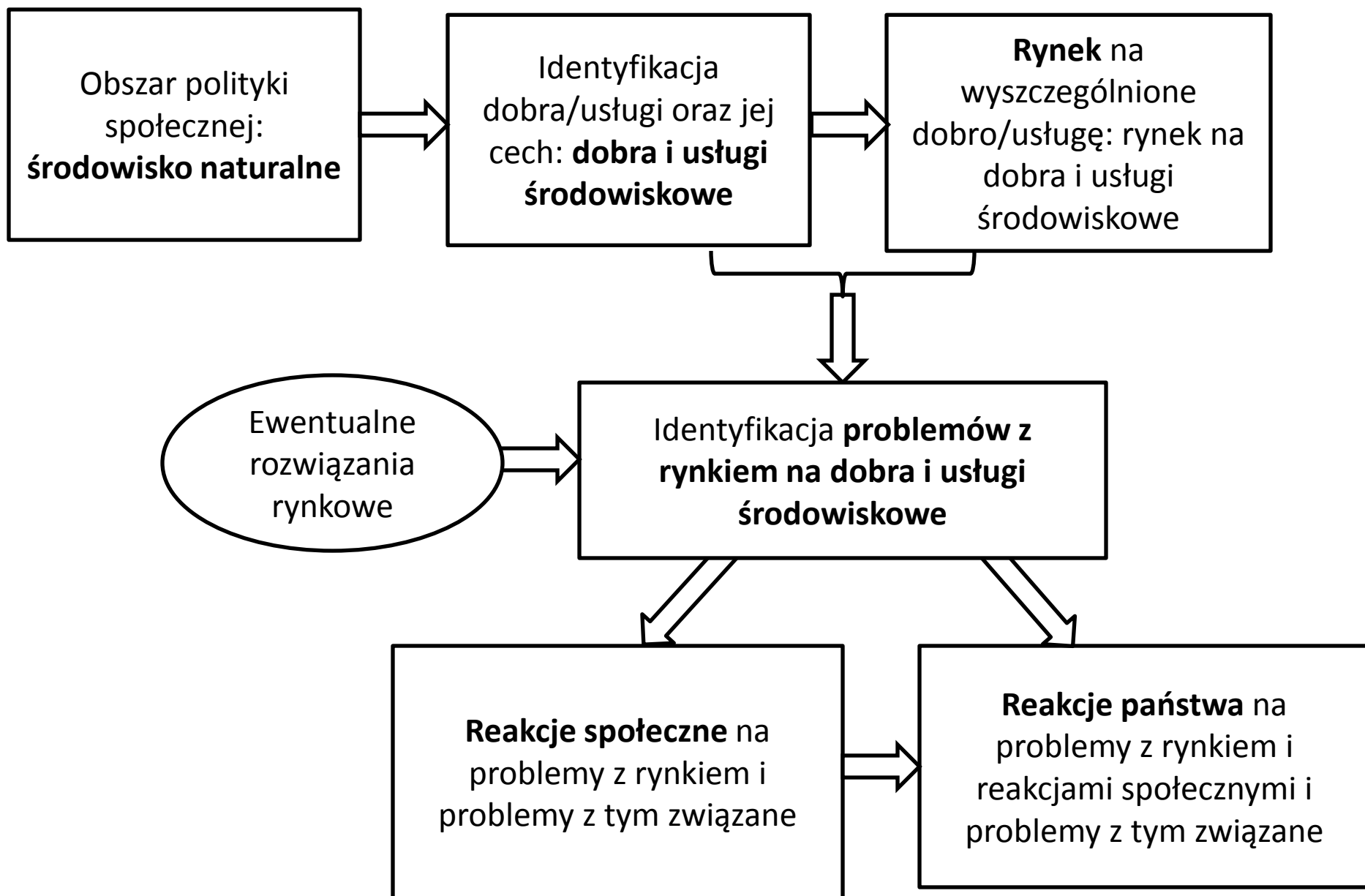

Polityka społeczna

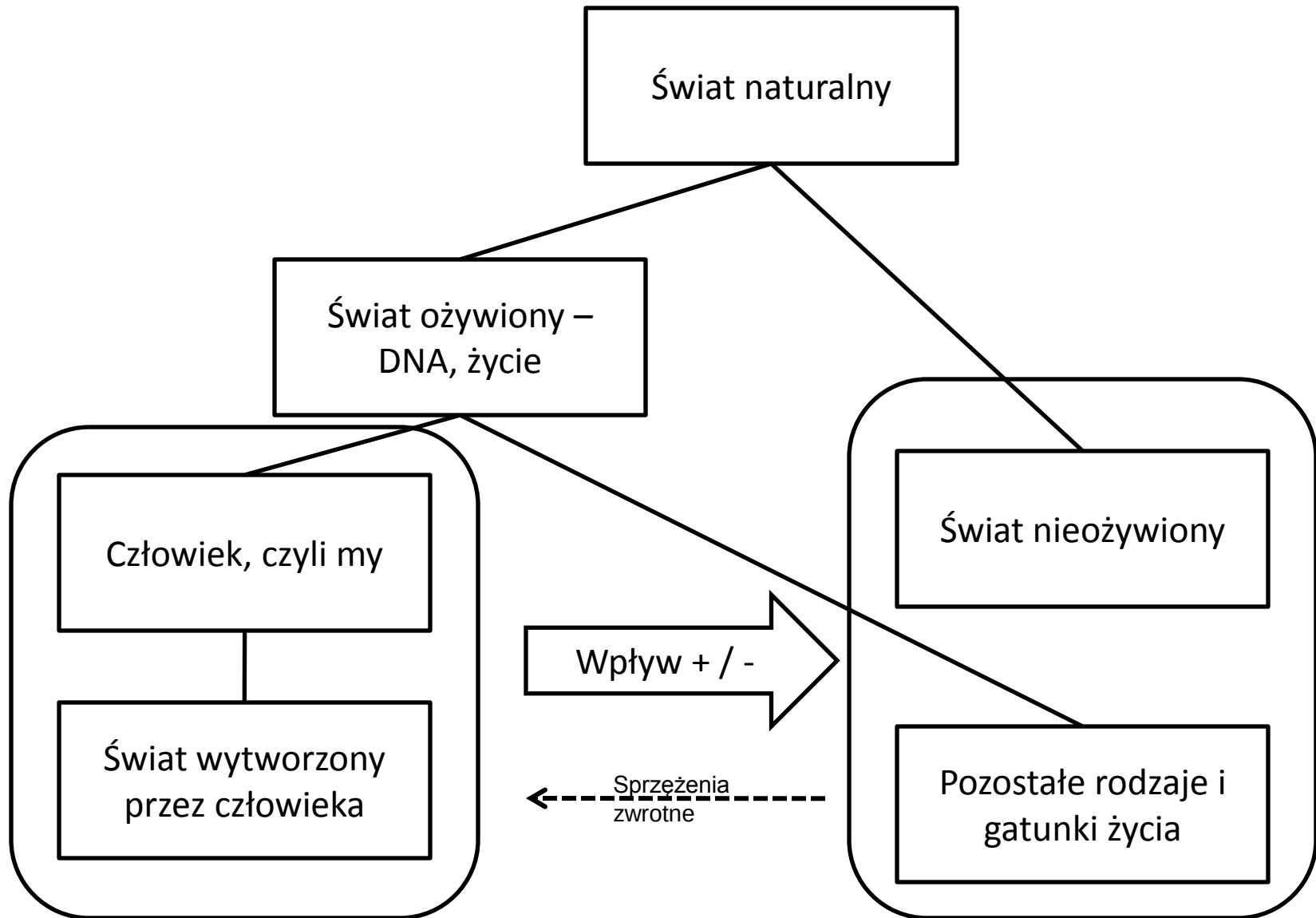
dr hab. Ryszard Szarfenberg

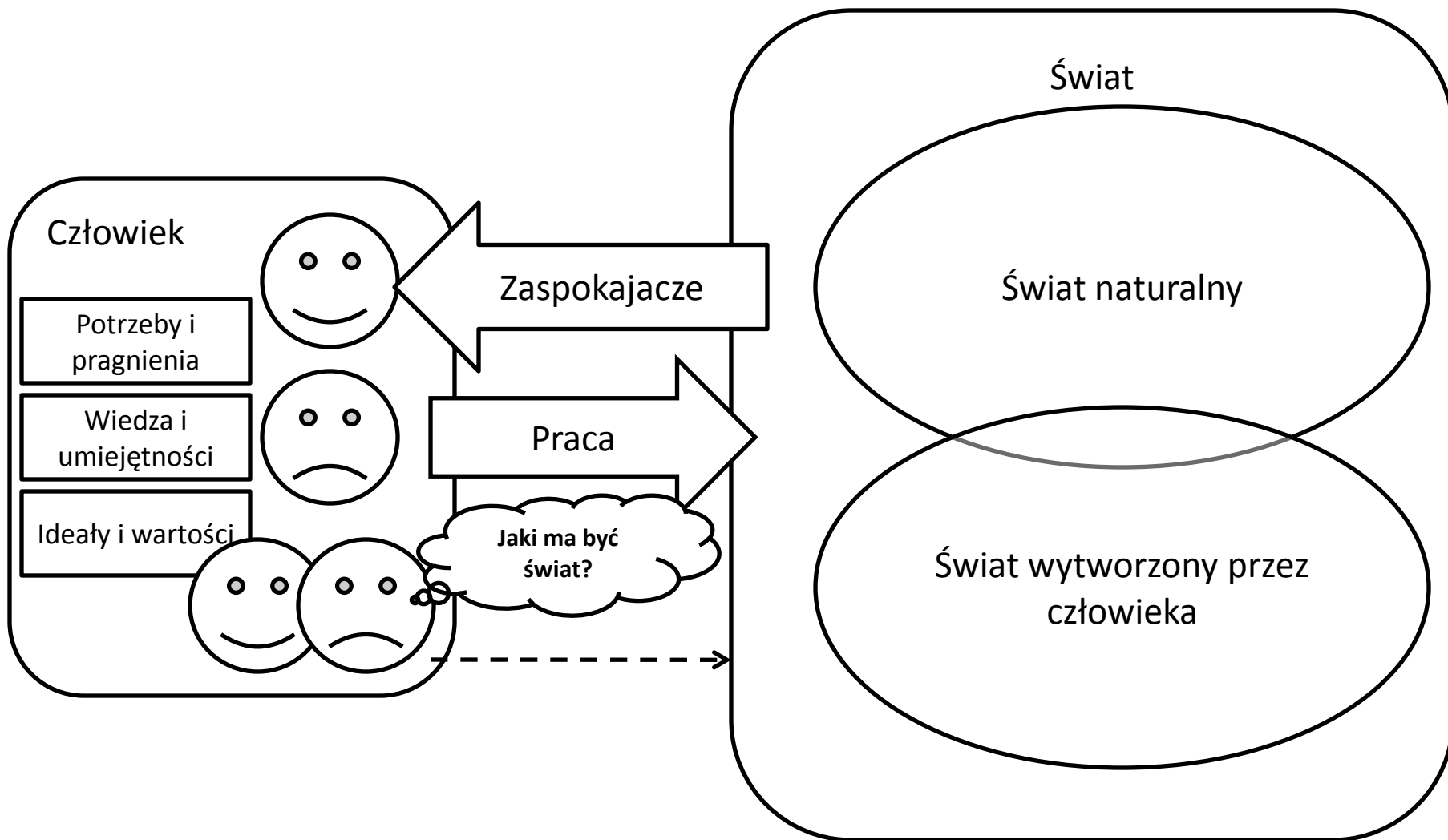
Ochrona środowiska

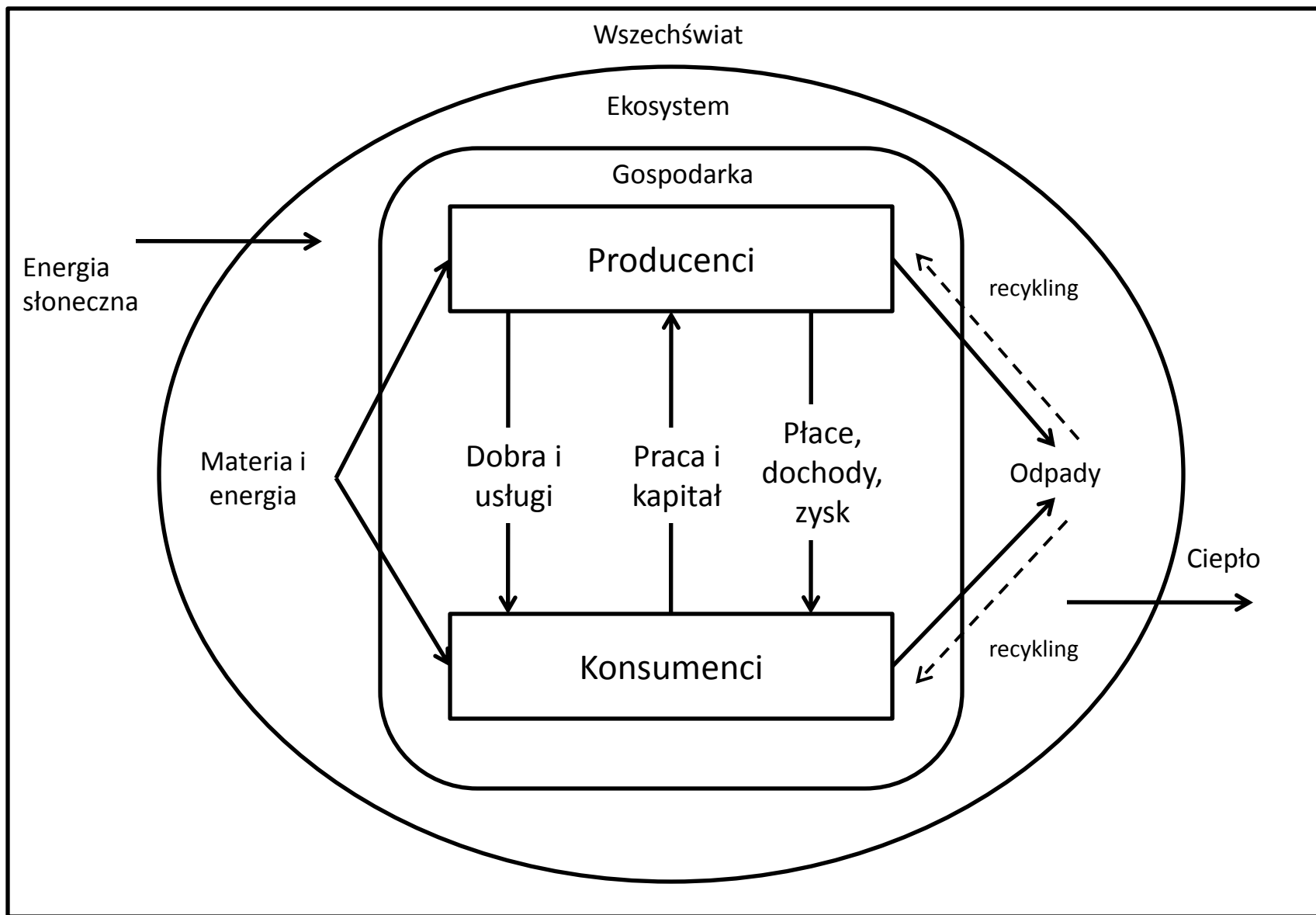
Klasyfikacja świata i problem naszego wpływu

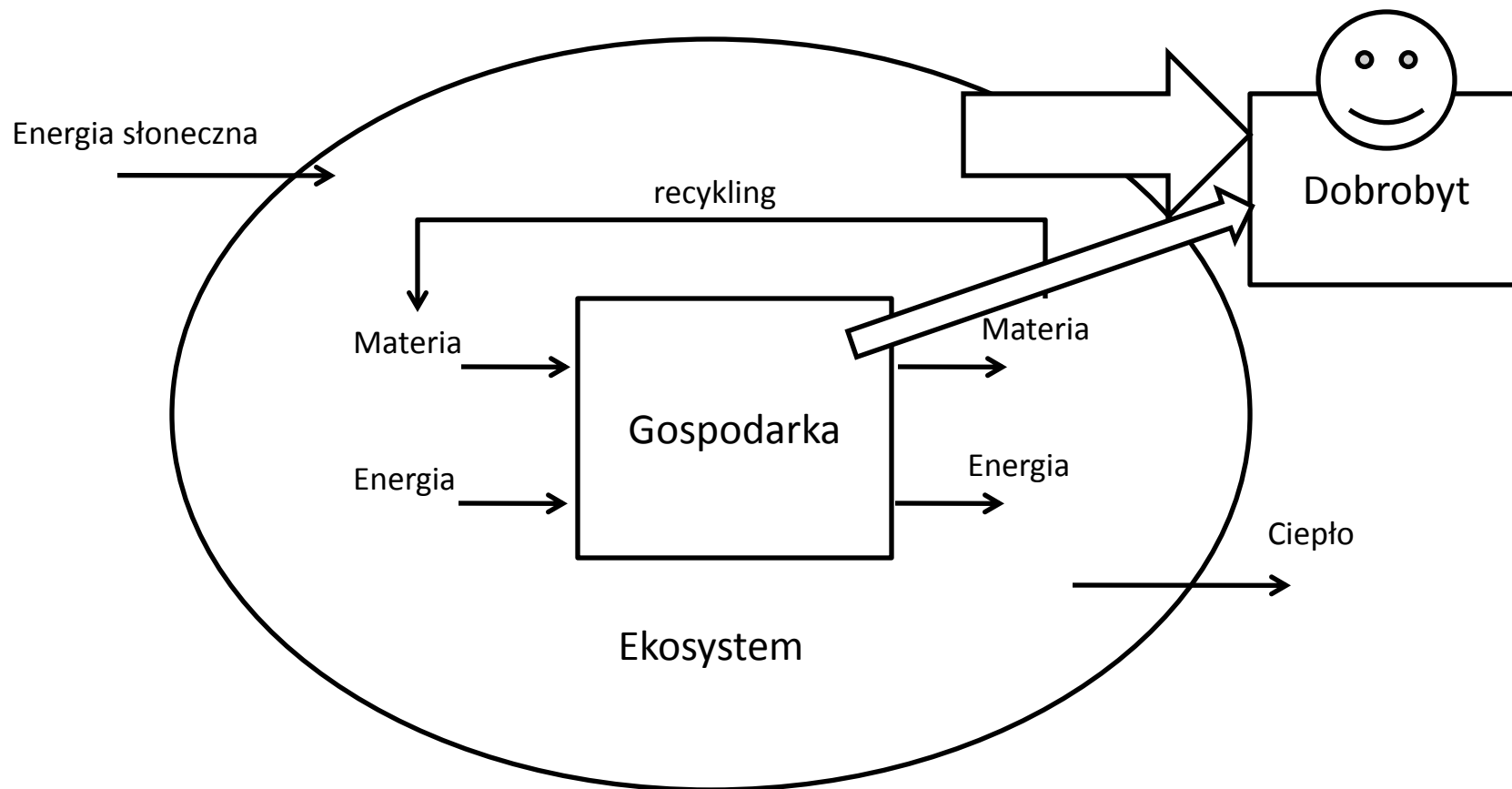
Człowiek i świat

Świat, ekosystem i gospodarka

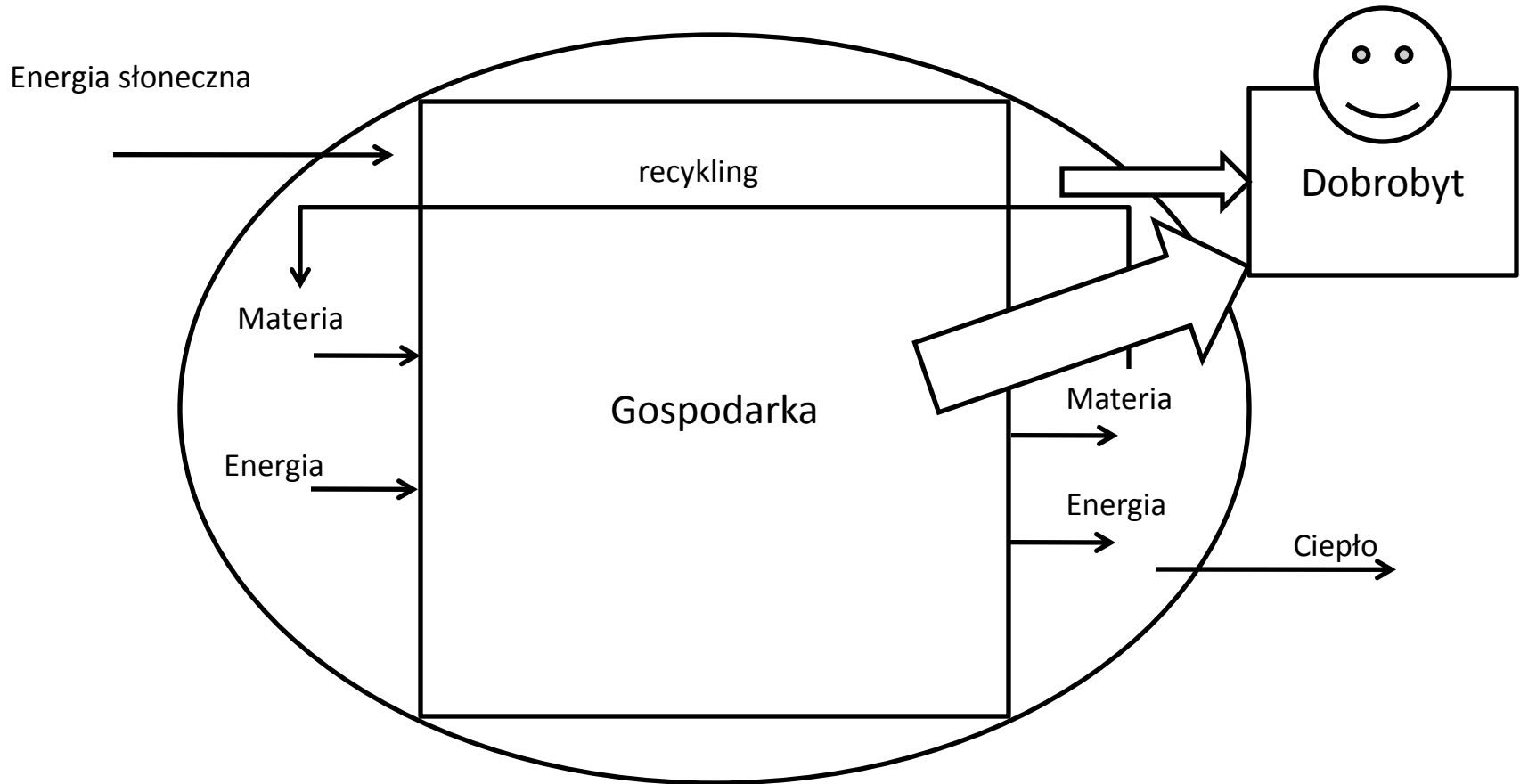

Ekosystem i gospodarka – świat pusty

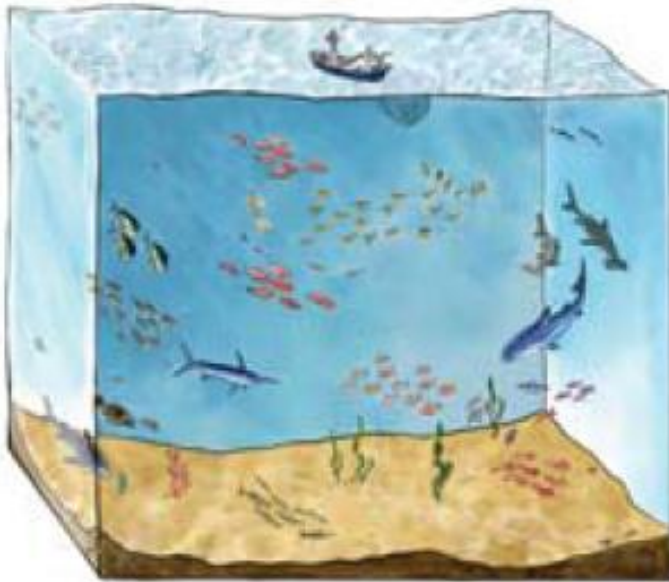

*Ten i następny slajd przedstawia koncepcję H. Daly'ego,
<http://www.publicpolicy.umd.edu/faculty/daly/unecon.pdf>*

Ekosystem i gospodarka – świat pełny

Ekosystem i gospodarka – świat pusty i pełny

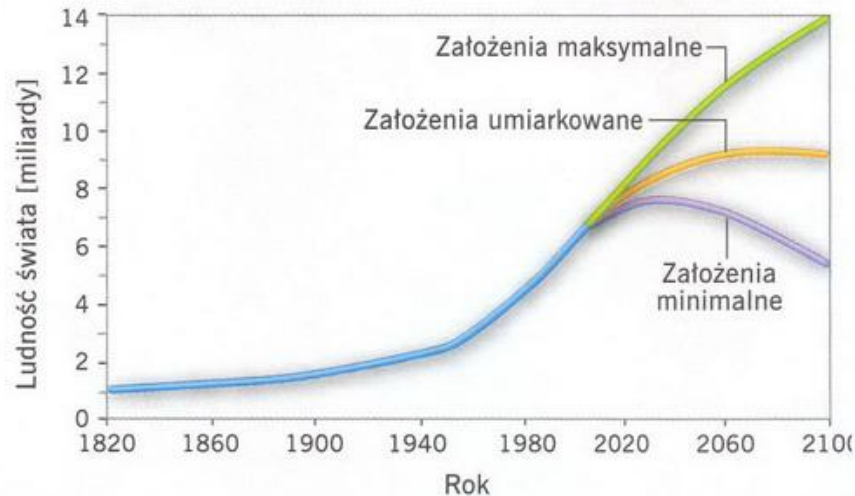
Mało statków i dużo ryb -
problemy świata pustego

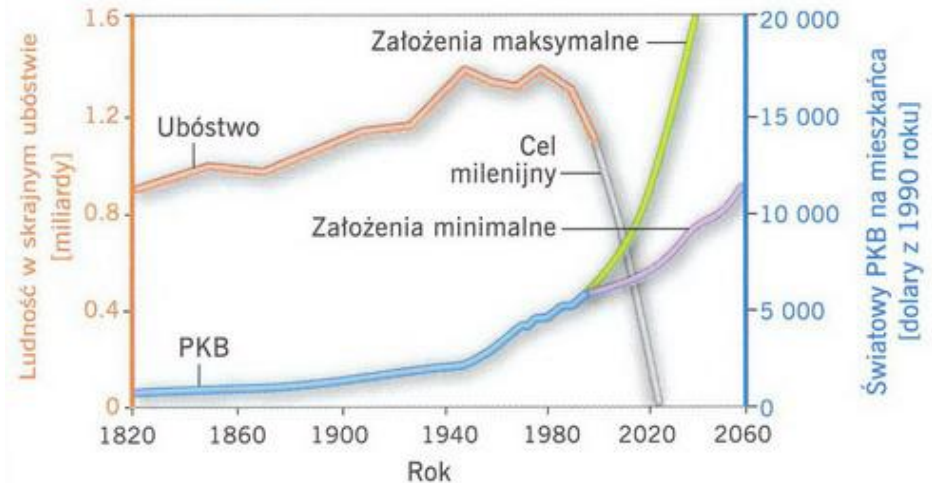
Dużo statków i mało ryb –
problemy świata pełnego

Trzy przemiany

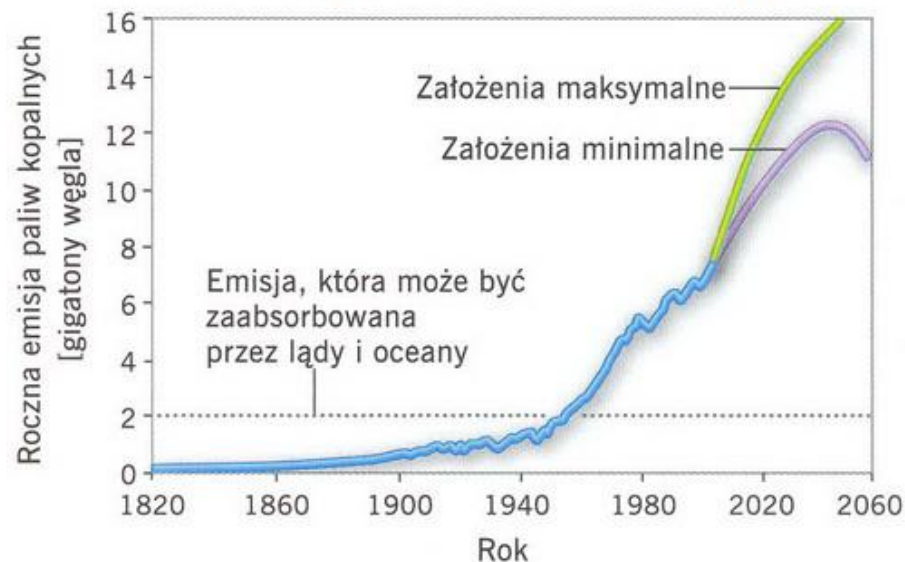
TEMPO WZROSTU LUDNOŚCI SPADA...

ZWIĘKSZA SIĘ DOBROBYT...

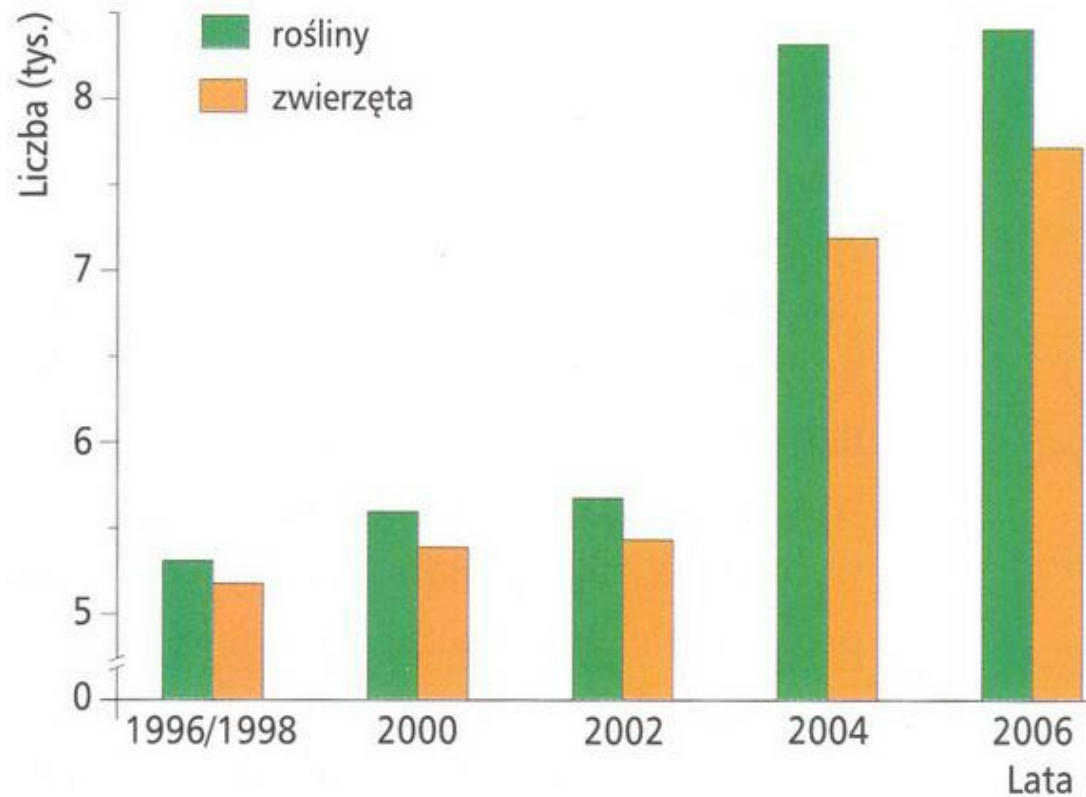

ALE EMISJA CO₂ JEST ZATRWAŻAJĄCA...

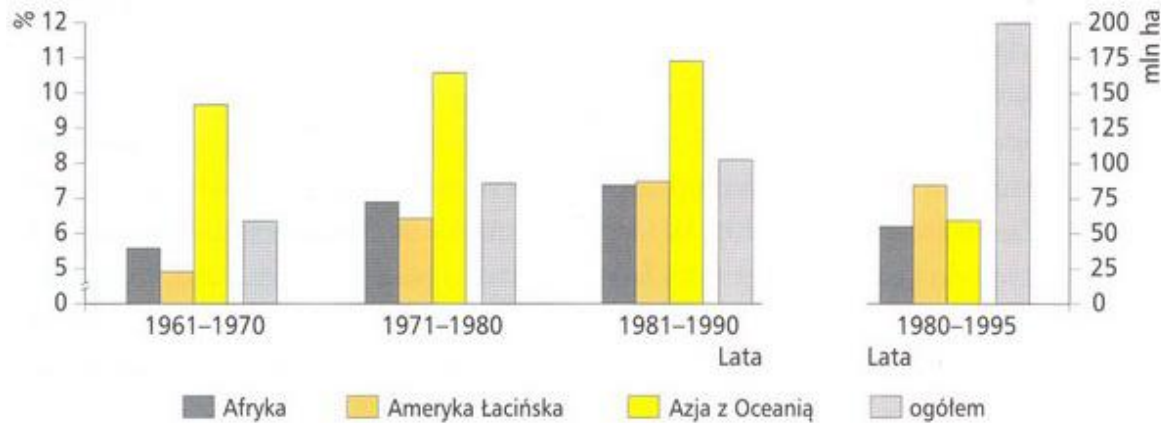
Wykresy za: Świat Nauki,
nr 10 2005, Ziemia na
rozdrożu

Problemy ekologiczne - ilustracja

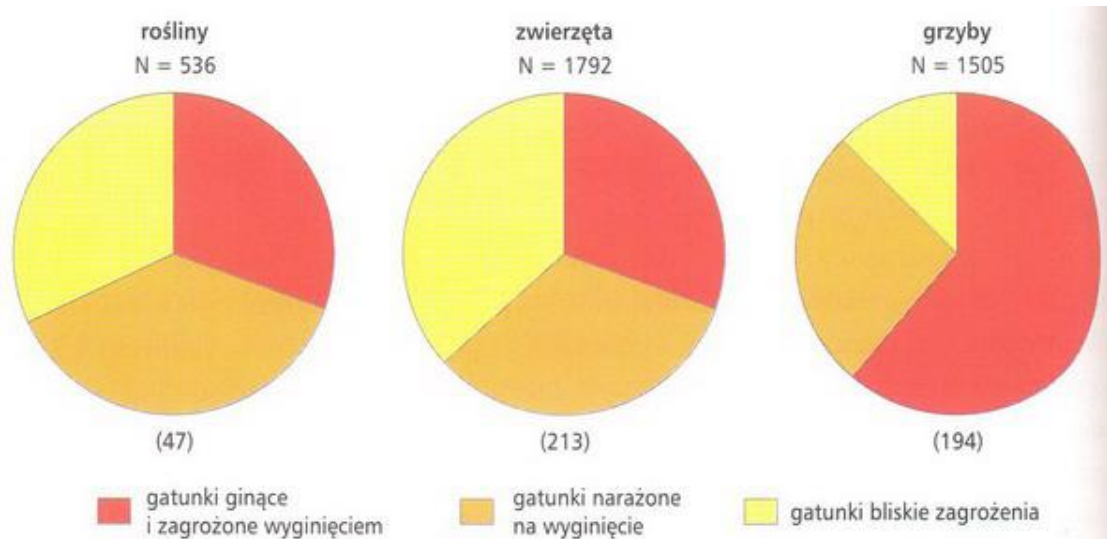

Rys. 2.2. Wzrost liczby ginących gatunków w ciągu ostatnich 10 lat (wg IUCN 2006)

Problemy ekologiczne - ilustracja

Rys. 2.4. Redukcja powierzchni lasów deszczowych w II połowie XX wieku (wg danych FAO 1997)

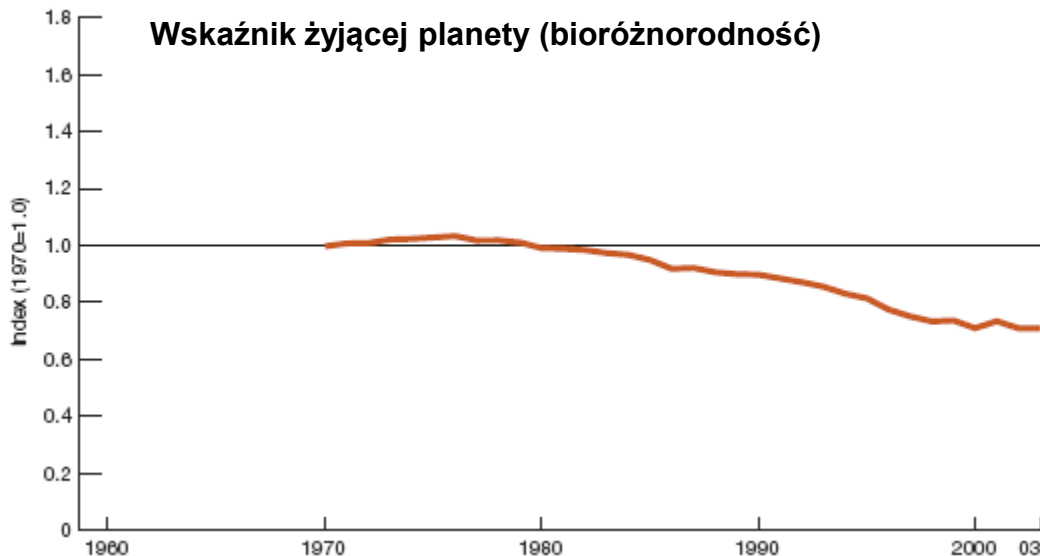

Rys. 9.7. Liczba i udział gatunków w różnym stopniu zagrożonych na obszarze Polski; w nawiasach – liczba gatunków wymarłych

E. Symonides, Ochrona przyrody, 2008, s. 41 i 554

Problemy ekologiczne - ilustracja

Fig. 1: LIVING PLANET INDEX, 1970–2003

LPI „ocenia bioróżnorodność opierając się na trendach w ponad 3600 populacjach 1300 gatunków kręgowców na całym świecie”

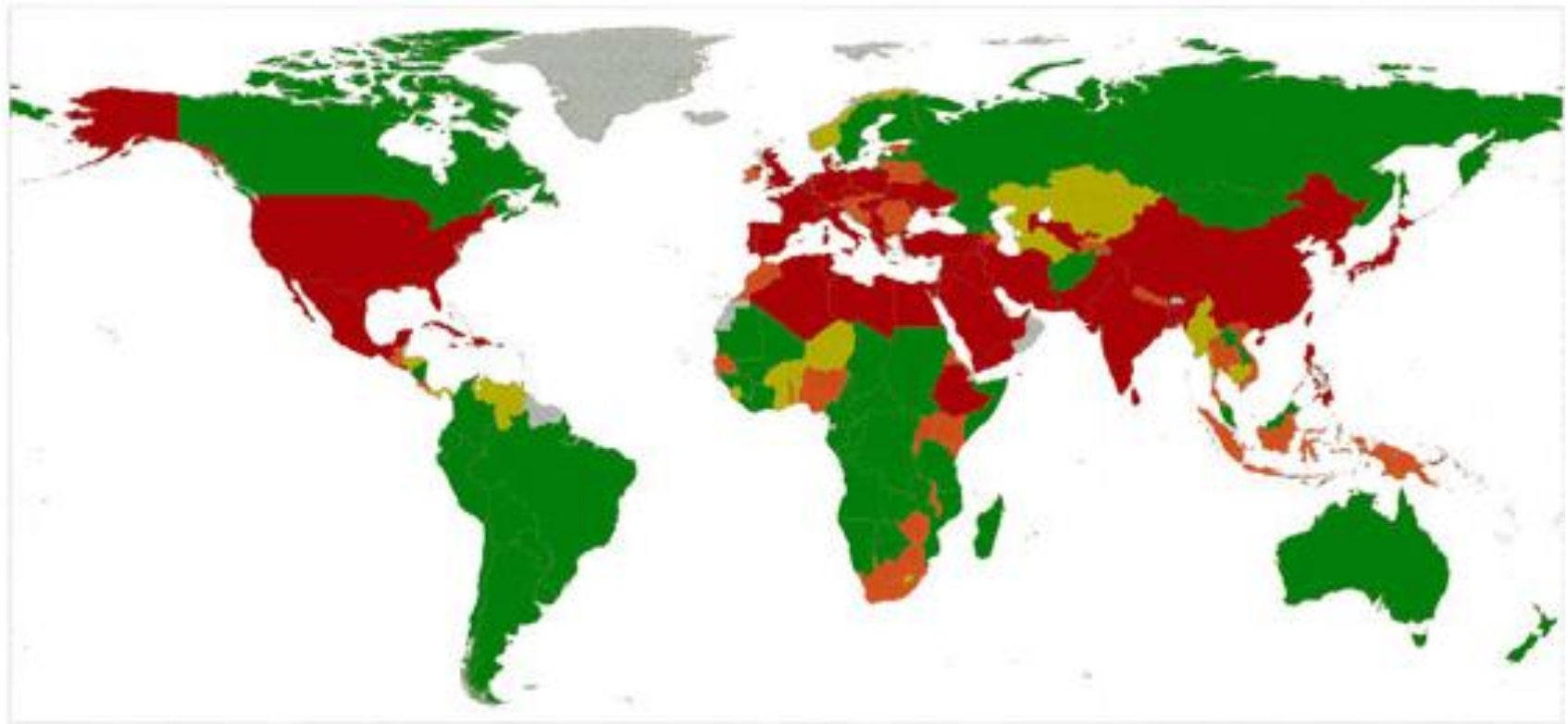
Fig. 2: HUMANITY'S ECOLOGICAL FOOTPRINT, 1961–2003

EF mierzy „nasze zapotrzebowanie na zasoby naturalne biosfery, przedstawiany w globalnych hektarach w przeliczeniu na jednego mieszkańca naszej planety”

Wykresy za: *Living Planet Report 2006*,
http://assets.panda.org/downloads/living_planet_report.pdf

Problemy ekologiczne - ilustracja

Ekologiczna rezerwa

- > 50% of biocapacity
- < 50% of biocapacity

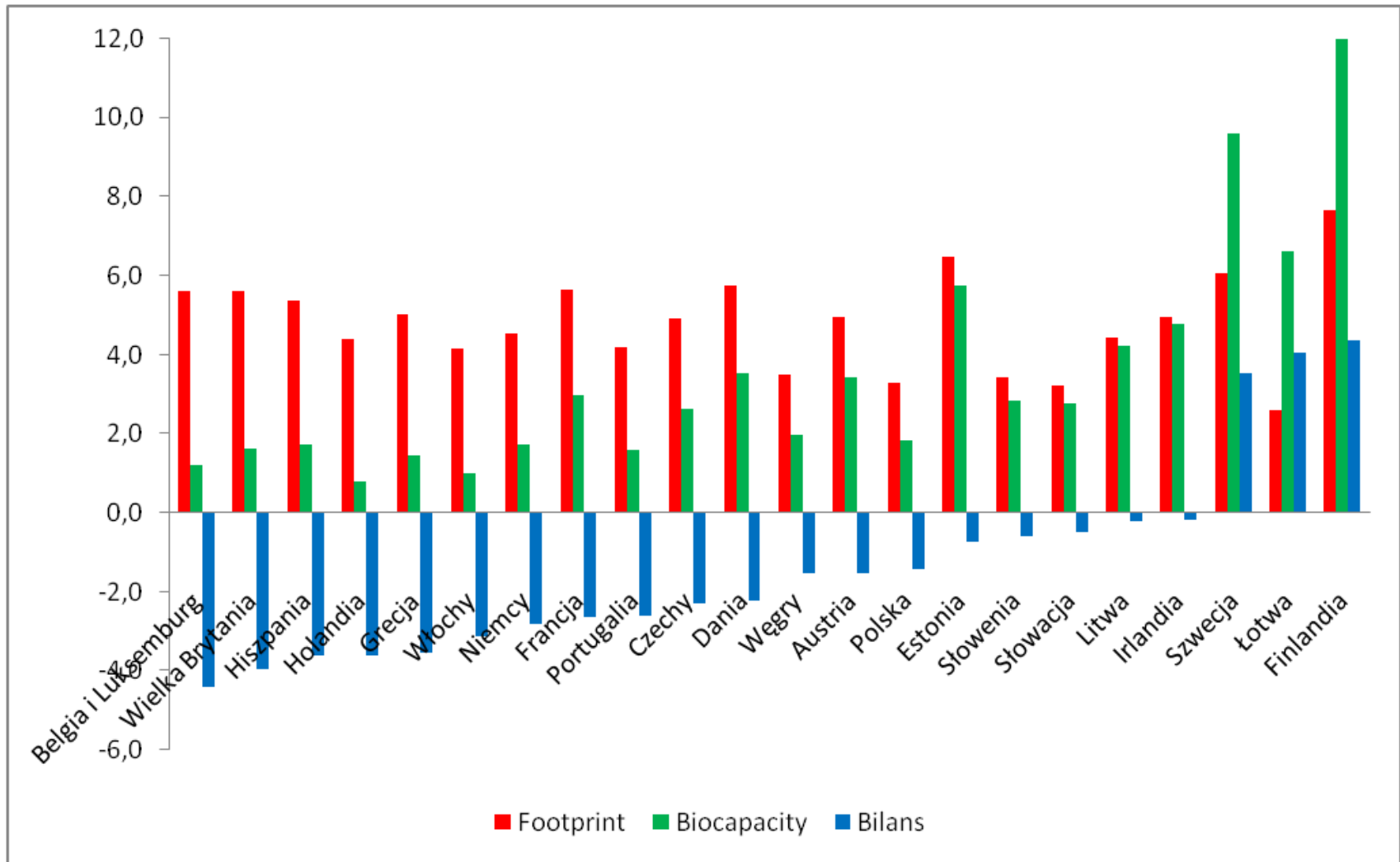
Ekologiczny deficyt

- < 50% of biocapacity
- > 50% of biocapacity

Insufficient data

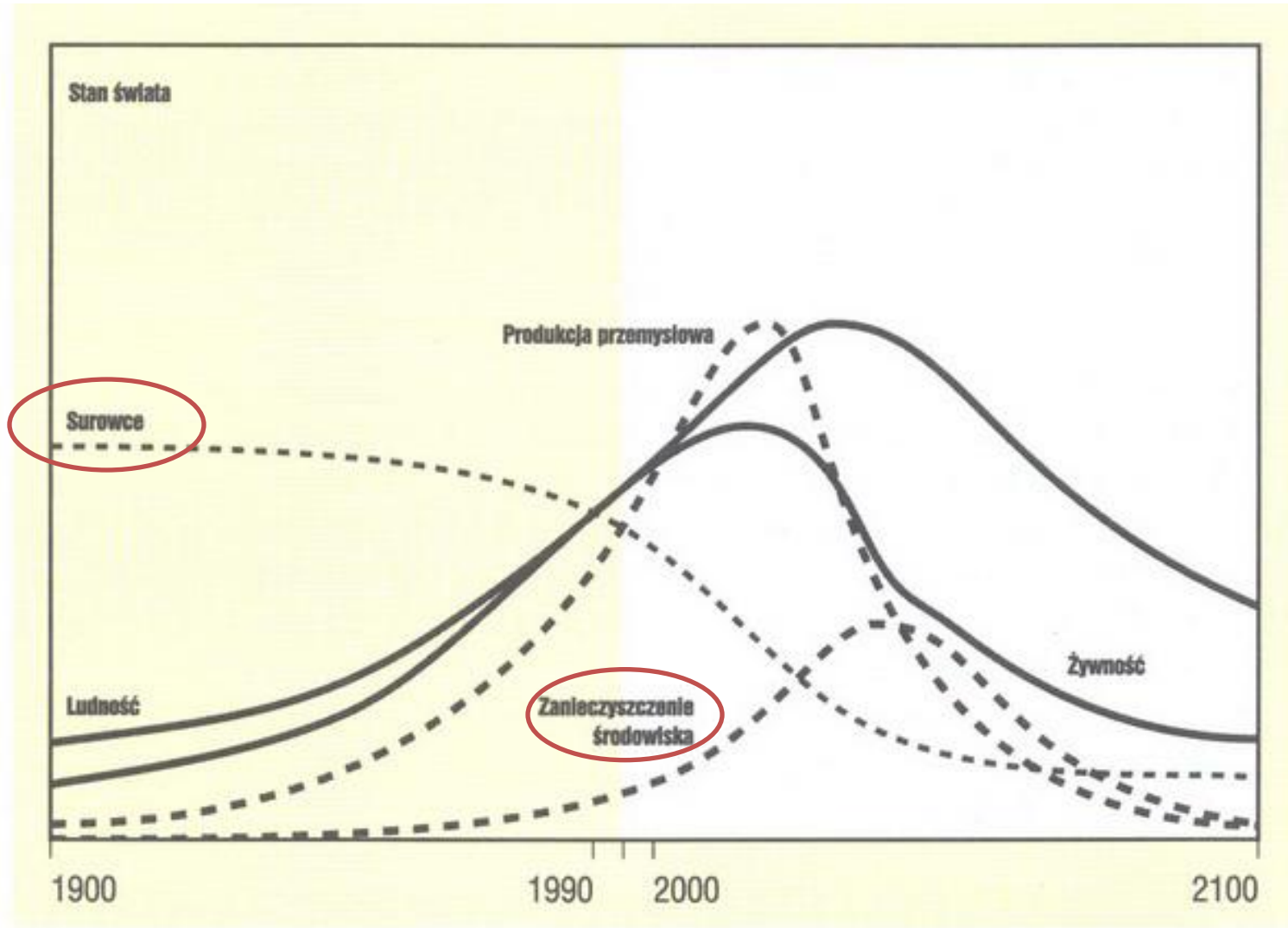
Rysunek za: *Living Planet Report 2006*,
http://assets.panda.org/downloads/living_planet_report.pdf

Problemy ekologiczne - ilustracja

Dane za: <http://www.footprintnetwork.org>

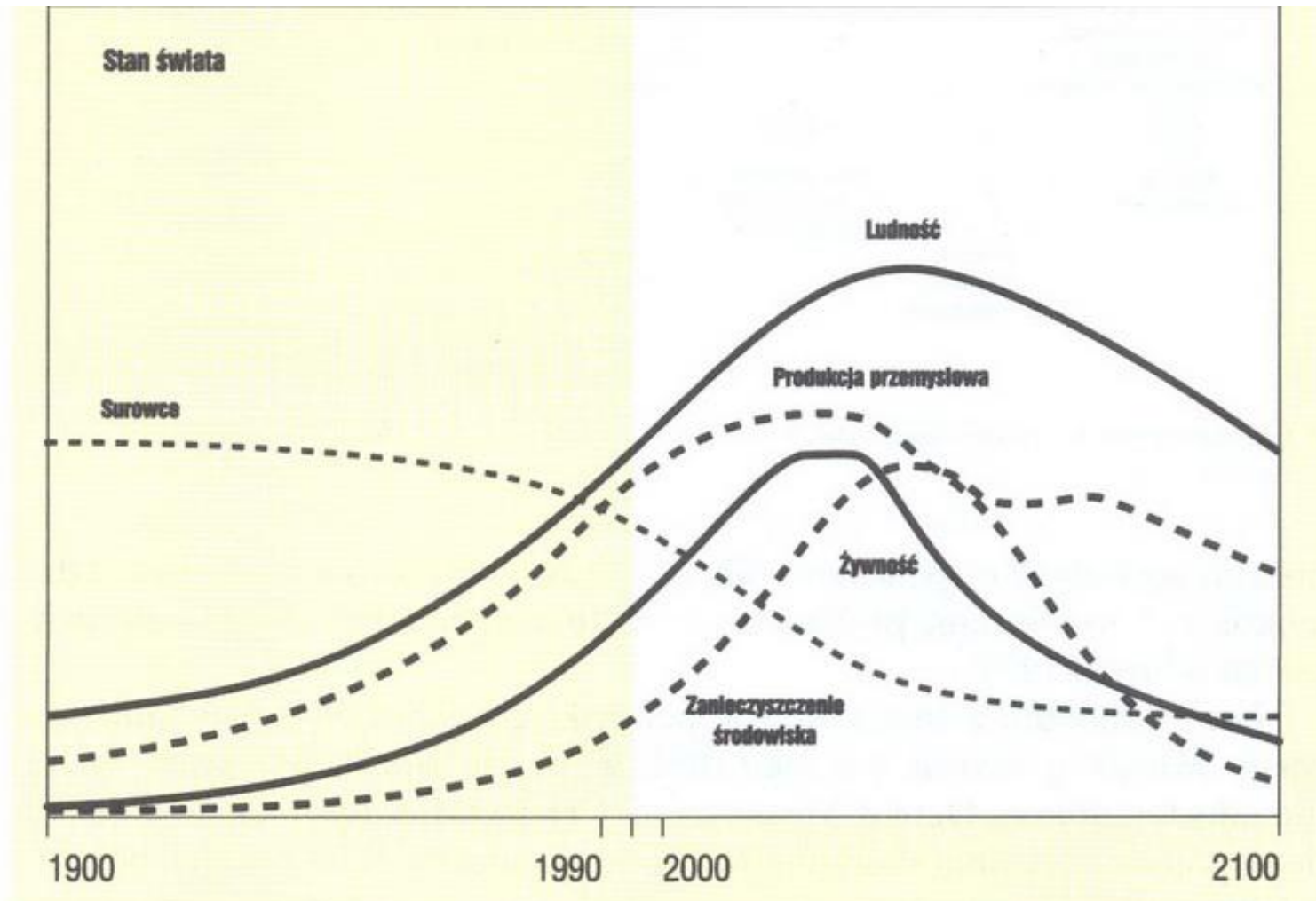
Granice wzrostu gospodarczego

48. Wykres pokazuje rezultaty standardowego przebiegu komputerowego modelu wzrostu zastosowanego przez Meadowsów. Przyrost ludności i produkcja przemysłowa rosną do czasu, gdy zanieczyszczenie środowiska i zużycie surowców osiągną swoje granice, a nowe inwestycje nie są już w stanie wyrównać braków (Meadows i in., 1992, str. 166)

E.U. von
Weizsäcker i
in., *Mnożnik
cztery*, 1999,
s. 238

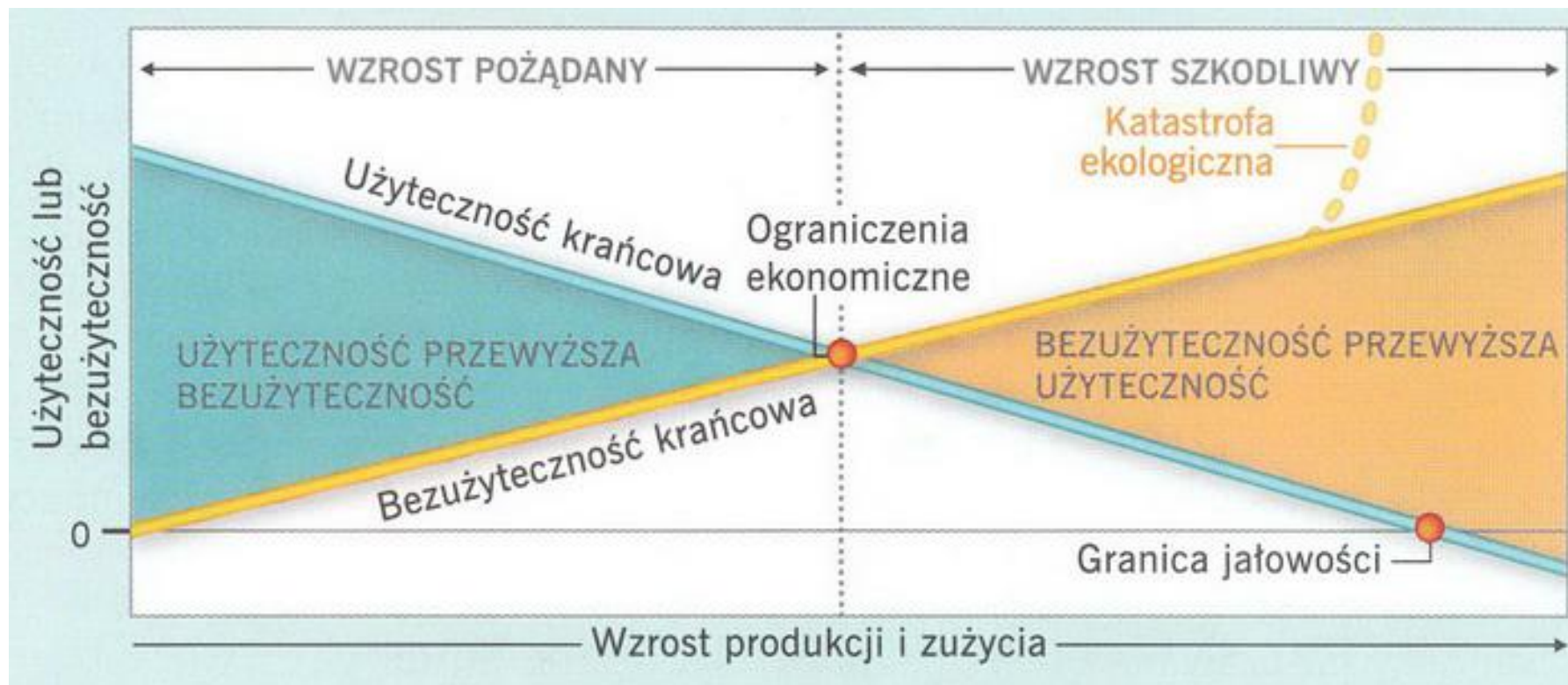
Granice wzrostu gospodarczego cd.

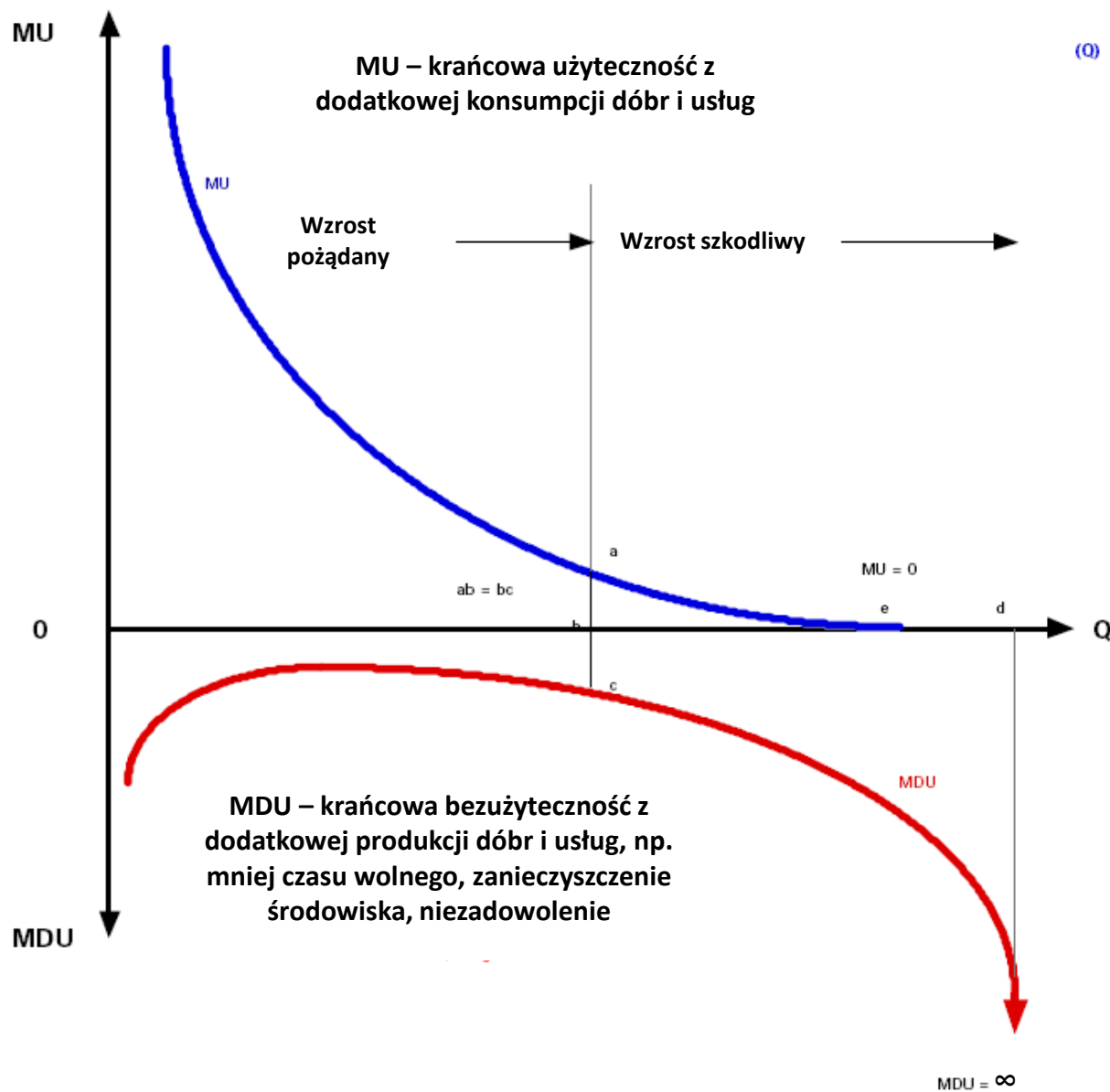
55. Przy założeniu 3% rocznego przyrostu efektywności zasobów Harry Lehmann z Instytutu Wuppertalskiego uzyskał za pomocą modelu World3/91 stabilizację systemu do roku 2150 - pocieszający wynik w porównaniu z katastrofalnymi przebiegami pokazanymi na rysunkach 48 i 49 (autorzy dziękują Dennisowi Meadowsowi za oprogramowanie World3/91)

E.U. von
Weizsäcker i
in., Mnożnik
cztery, 1999,
s. 246

Wzrost pożądany i szkodliwy

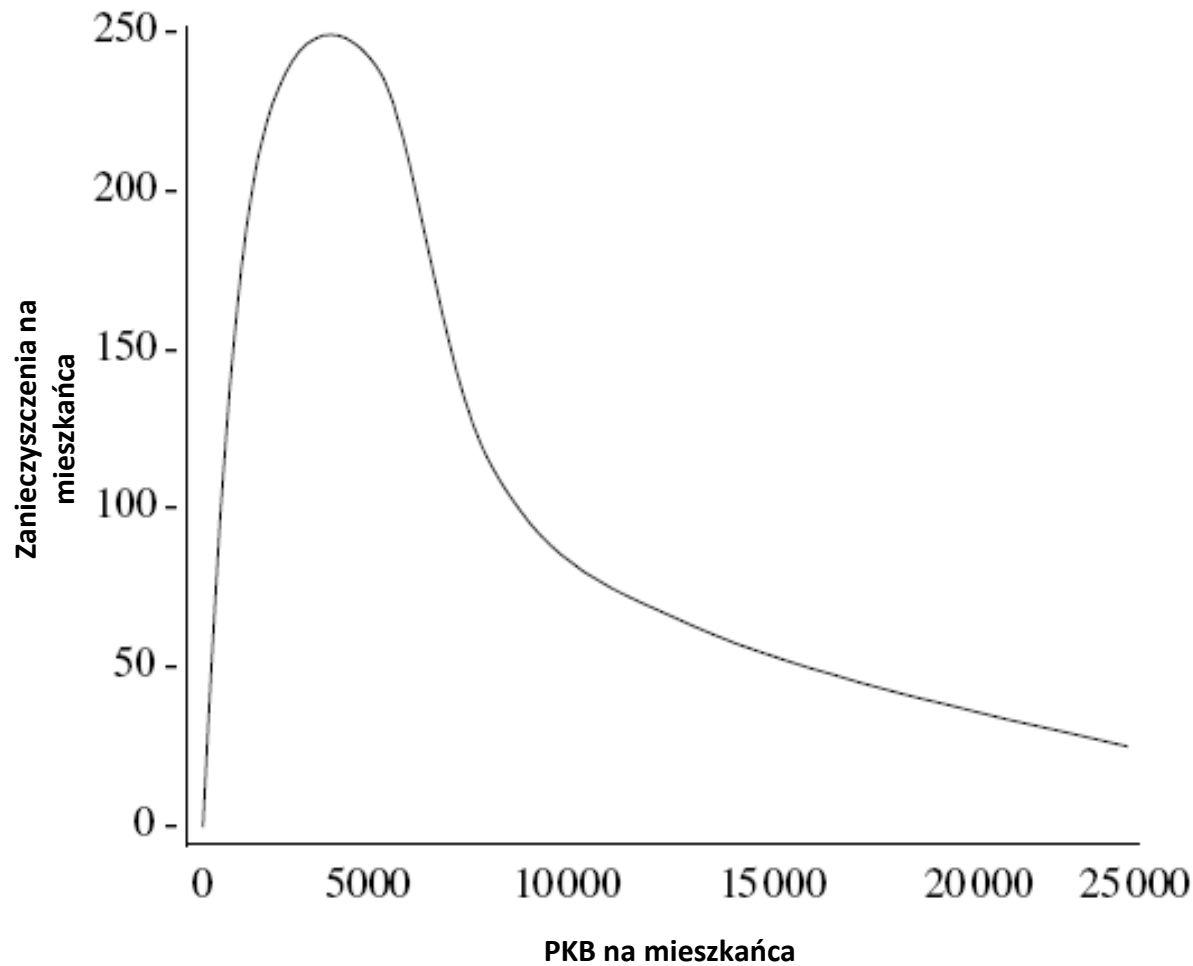

Wzrost pożądany i szkodliwy

Koncepcja H. Daly'ego,
<http://www.publicpolicy.umd.edu/faculty/daly/unecon.pdf>

Wzrost a zanieczyszczenie środowiska

Hipoteza krzywej Kuznetza w odniesieniu do środowiska

G. Atkinson i in. (red.) Handbook of Sustainable Development, 2007, s. 419

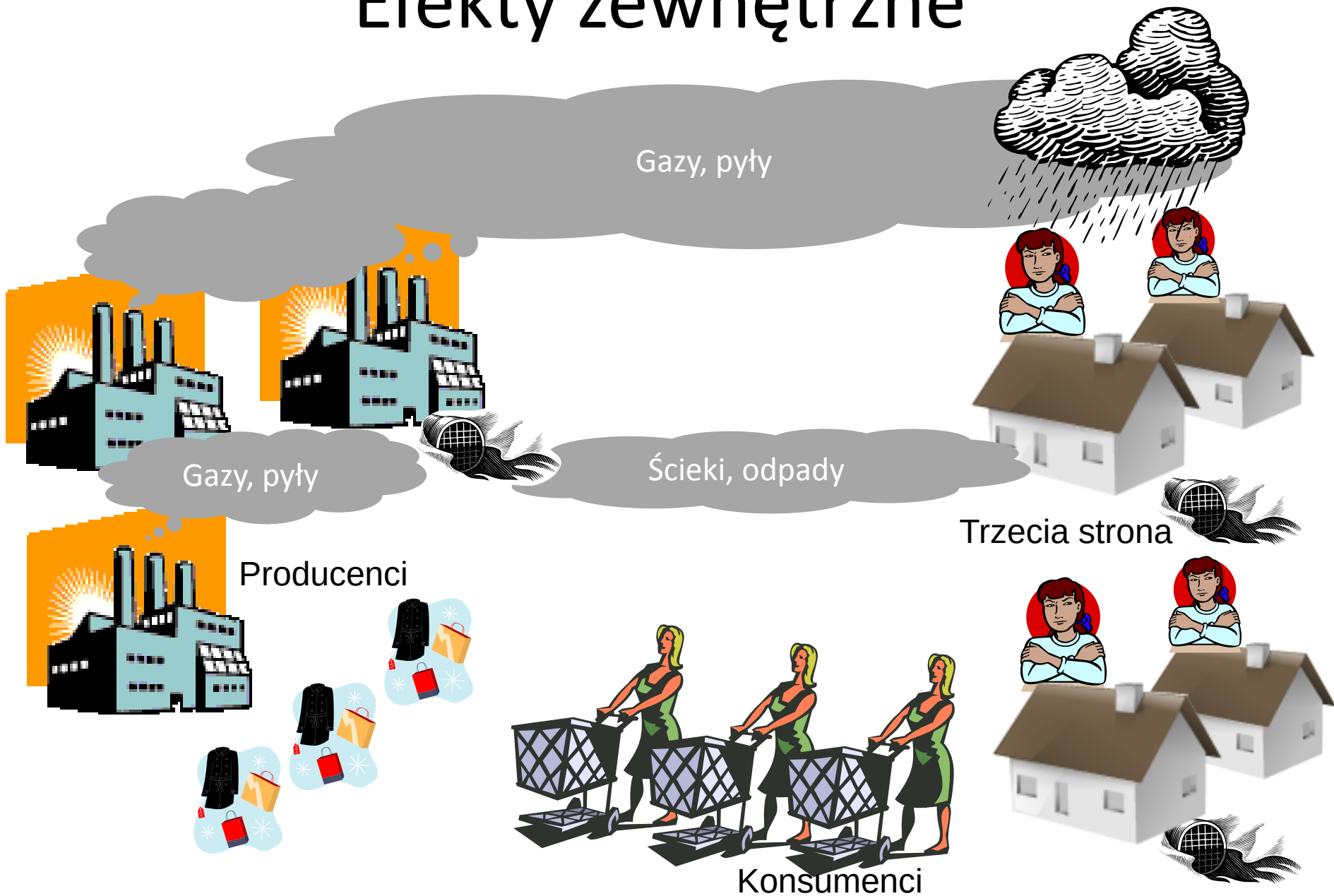
Rynek a środowisko

- Środowisko i jego elementy jako przedmiot transakcji na rynku
 - **Rynek ziemi**, np. problemy z informacją (nie wiadomo, co kryje się pod ziemią)
 - **Rynek wody**, np. problemy z opłacalnością (przy założeniu powszechnej dostępności)
 - **Rynek powietrza**, np. problemy z opłacalnością (dobro powszechnie dostępne)
 - **Rynek dzikiej przyrody** (rośliny, zwierzęta, całe ekosystemy, krajobrazy), np. problem z przenośnością ekosystemów a więc też związanych z nimi zwierząt i roślin, problem z wykluczalnością z korzystania z krajobrazów

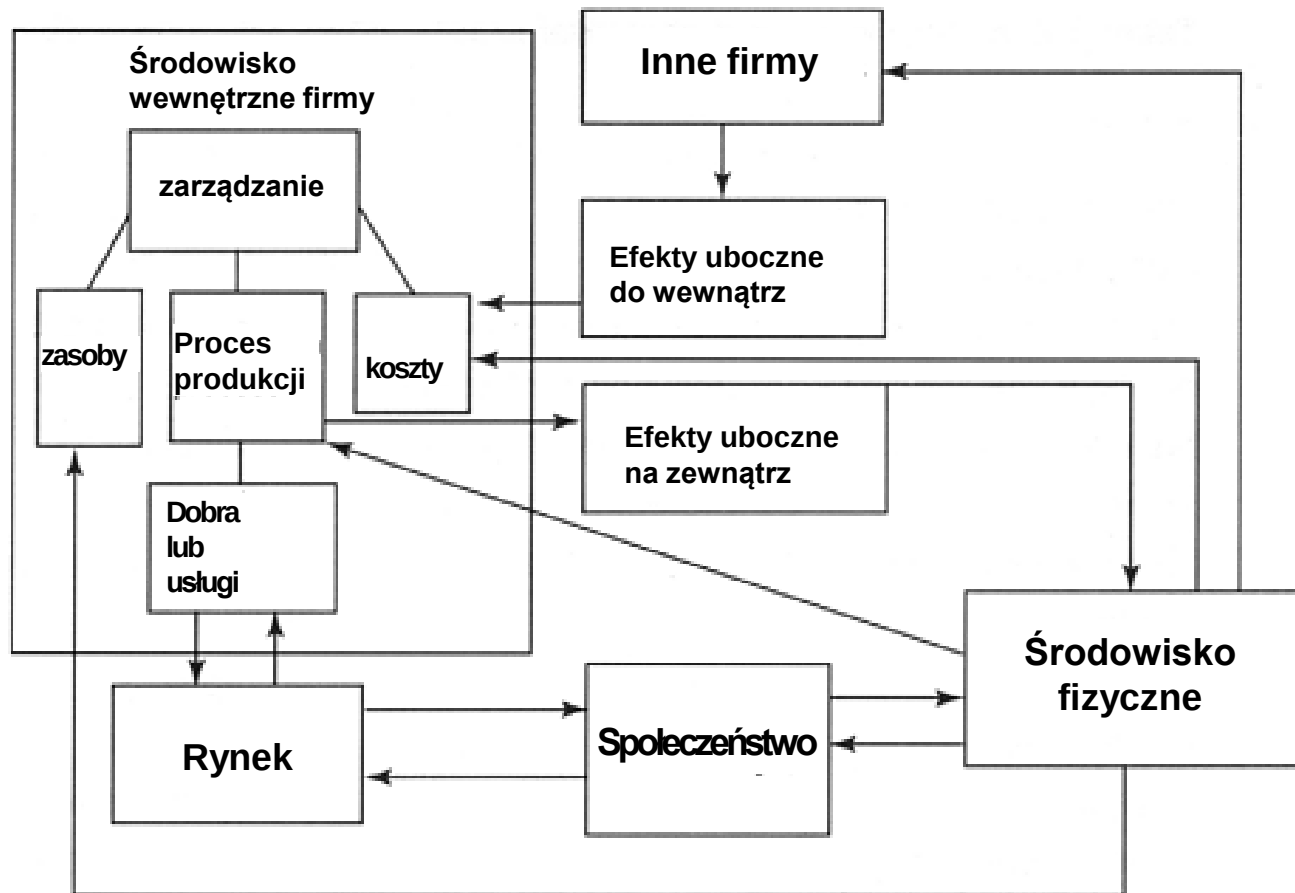
Problemy z rynkiem

- **Środowisko naturalne jako warunek wstępny funkcjonowania rynku (np. zasoby)**
- **Negatywne efekty zewnętrzne (uboczne) transakcji rynkowych**
 - Zanieczyszczenie środowiska związane z produkcją i konsumpcją – straty trzeciej strony, za które nikt nie zapłaci (produkcja zanieczyszczeń będzie zbyt duża)
 - Wyczerpywanie zasobów naturalnych, nieodwracalne zmiany w środowisku – straty dla przyszłych pokoleń, których interesów nie uwzględnia się w dostatecznym stopniu (eksploatacja zasobów naturalnych będzie zbyt duża, zmiany środowiska na za dużą skalę)

Efekty zewnętrzne

Efekty zewnętrzne z perspektywy firmy

Reakcje rynku - samoregulacja

- Norma ISO 14001:2004 – systemy zarządzania środowiskowego
- EMAS - Europejski system Eko-Zarządzania i Audytu

EMAS jest usankcjonowanym prawnie Programem Wspólnot Europejskich, propagującym ideę dobrowolnego podejmowania zobowiązań w dziedzinie ochrony środowiska przez organizacje, instytucje i przedsiębiorstwa, które wdrożyły i utrzymują systemy zarządzania środowiskowego zgodne z wytycznymi normy EN PN ISO 14001, ciągle identyfikują aspekty środowiskowe i swoje znaczące oddziaływania na środowisko oraz opracowują i realizują plany działań pozwalające sukcesywnie ograniczać to oddziaływanie w sposób i w zakresie większym, niż wymaga tego prawo.

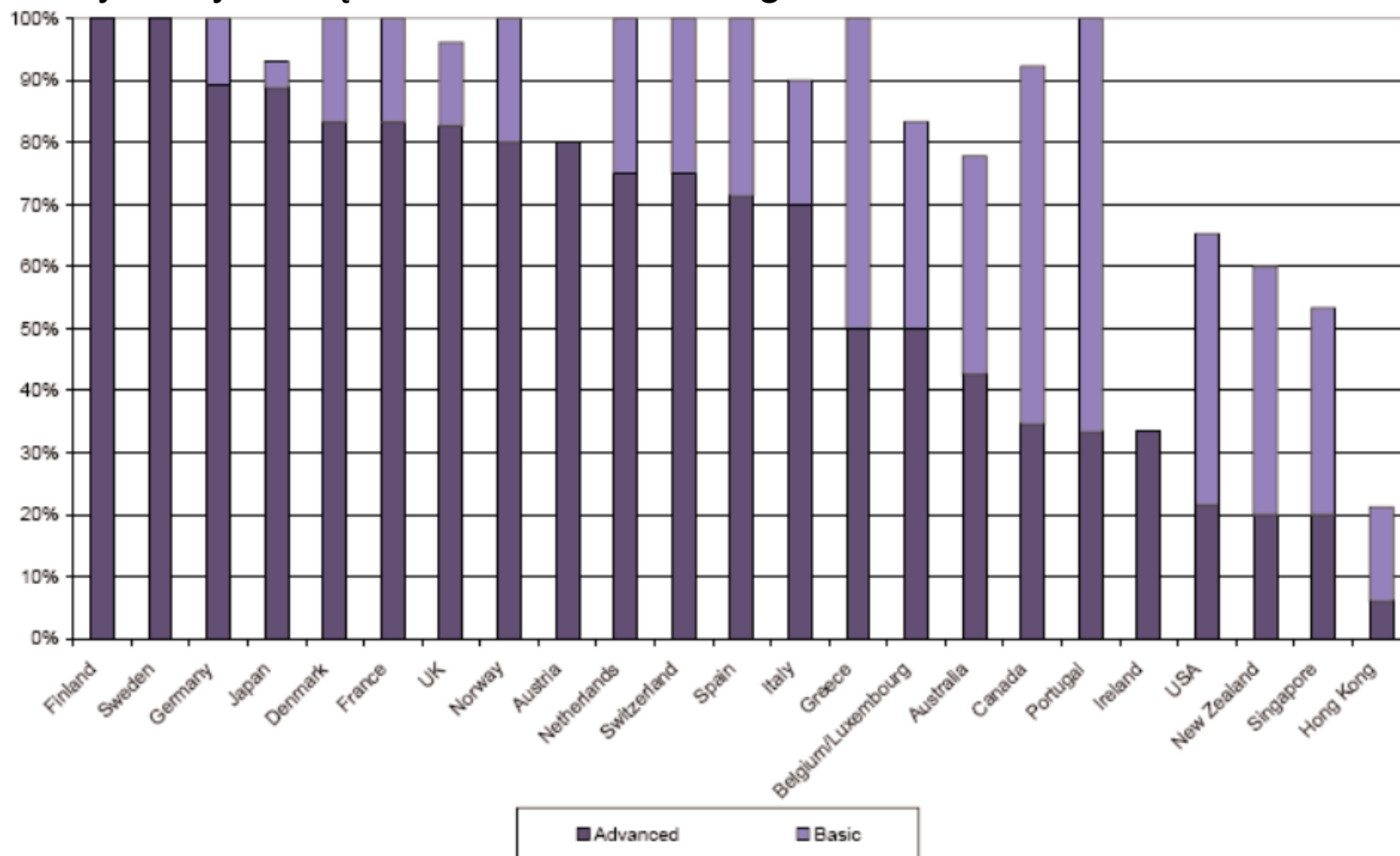
O EMAS za broszurą dostępną na stronach UKiE

Korzyści z wdrożenia EMAS

- ❑ *PRO-ŚRODOWISKOWA ORIENTACJA STRUKTUR I ZASAD ZARZĄDZANIA PRZEDSIĘBIORSTWEM;*
- ❑ *LEPSZE STEROWANIE WPLYWAMI NA ŚRODOWISKO - ELIMINOWANIE LUB OGRANICZANIE UJEMNYCH SKUTKÓW;*
- ❑ *UŁATWIONA IDENTYFIKACJA CZYSTSZYCH TECHNOLOGII;*
- ❑ *LEPSZY WIZERUNEK SPOŁECZNY;*
- ❑ *POPRAWA KONKURENCYJNOŚCI I POZYCJI NA RYNKU EUROPEJSKIM;*
- ❑ *WZROST ZAUFANIA ZE STRONY KLIENTÓW I KOOPERANTÓW;*
- ❑ *PRZYCIĄGANIE UWAGI POWAŻNYCH INWESTORÓW;*
- ❑ *POPRAWA WIZERUNKU W BANKACH I FIRMACH UBEZPIECZENIOWYCH;*
- ❑ *OGRANICZANIE RYZYKA WYSTĄPIENIA NIEPRZEWIDZIANYCH AWARII;*
- ❑ *KORZYŚCI EKONOMICZNE*

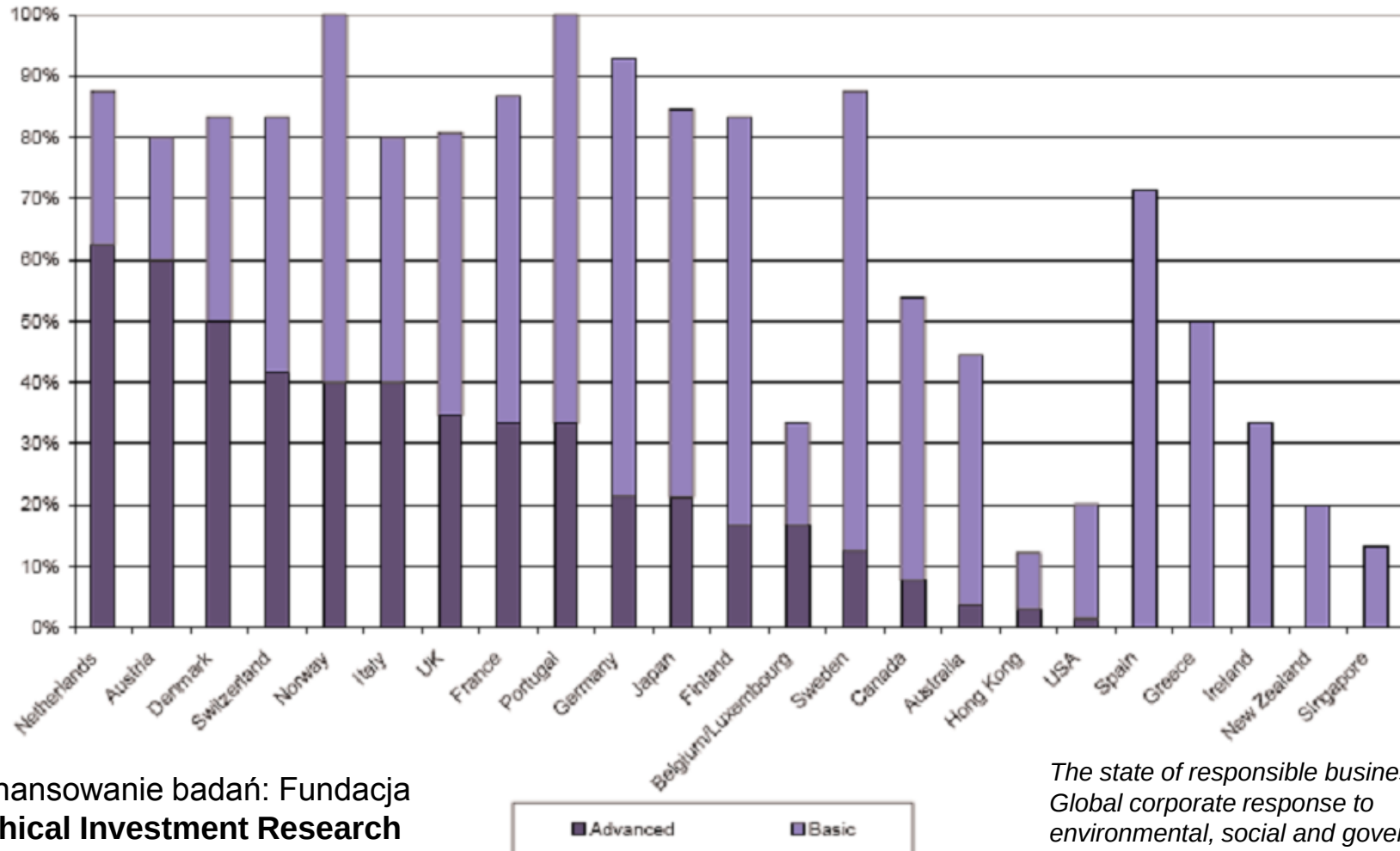
Samoregulacja – systemy zarządzania

Odsetek firm o wysokim wpływie na środowisko przyjmujących systemy zarządzania środowiskowego, N=760

Samoregulacja – raporty środowiskowe

Odsetek firm o wysokim wpływie na środowisko publikujących raporty środowiskowe, N=760

Finansowanie badań: Fundacja
**Ethical Investment Research
Services**

*The state of responsible business:
Global corporate response to
environmental, social and governance
(ESG) challenges, 2007*

Reakcje społeczne

Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne "Klub Gaja" w Wilkowicach

Celami "Klubu Gaja" są:

1. Zachowanie i wzbogacenie środowiska naturalnego poprzez:

- organizowanie akcji upowszechniających postawy proekologiczne, plakatowanie, działalność dydaktyczną, organizowanie imprez;
- gromadzenie środków materialnych na cele ekologiczne;
- interwencje i akcje bezpośrednie w sytuacji najwyższego zagrożenia dla środowiska naturalnego w granicach określonych przepisami prawa RP;
- inne działania proekologiczne;
- działalność w zakresie ochrony zwierząt i przestrzegania praw zwierząt;
- budowanie społecznego poparcia dla zrównoważonego rozwoju;
- prowadzenie edukacji i lobbingu na rzecz zrównoważonego rozwoju

....

Reakcje społeczne

Programy Fundacji Nasza Ziemia

Program "Czysta Gmina" - propagujący wprowadzanie w gminach zintegrowanej gospodarki odpadami,

Program "Pomóżmy kasztanowcom" - ratujący kasztanowce przed szkodnikiem szrotówkiem kasztanowcowiaczkiem,

Program "Ogrody Naszej Ziemi" - koordynujący zakładanie ogrodów przy placówkach oświatowych,

Program "Przyjaciele lasu" - wspierający społeczne akcje zalesień i edukacji ekologicznej w tym zakresie,

Program "Skazani na ekologie" - proponujący jako jedną z form resocjalizacji więźniów działania na rzecz ochrony środowiska.

Program "Klimat dla Ziemi, Ciepło dla Warszawiaków" - skierowany do mieszkańców Warszawy i Pruszkowa, promujący oszczędzanie energii oraz inne zachowania mające na celu przeciwdziałanie zmianom klimatycznym.

Program "Żyj, poznawaj, rozwijaj się" - program edukacji dla zrównoważonego rozwoju obejmujący Targówek - dzielnicę Warszawy.

Program "Czyste środowisko - pokochaj komfort" - realizowany wśród szkół z Konstancina-Jeziornej i okolicznych wsi, przekazujący dzieciom wiedzę ekologiczną i przyrodniczą.

Reakcje społeczne – organizacje międzynarodowe

Greenpeace to międzynarodowa organizacja pozarządowa, działająca na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Organizacja koncentruje swoje działania na najbardziej istotnych, globalnych zagrożeniach dla bioróżnorodności i środowiska.

Kampanie prowadzone przez Greenpeace obejmują sześć głównych obszarów ochrony środowiska - ochronę lasów i lasów deszczowych, ochronę oceanów i mórz, ochronę przed substancjami toksycznymi, globalne ocieplenie i zmiany klimatyczne, energię oraz organizmy modyfikowane genetycznie.

Greenpeace przeciwstawia się niszczeniu środowiska naturalnego od 1971 roku, kiedy to grupa aktywistów protestowała przeciwko testom nuklearnym przeprowadzanym przez rząd Stanów Zjednoczonych u wybrzeży Alaski. Od tamtej pory istotą działania organizacji są akcje bezpośrednie na wodzie, ziemi i w powietrzu, których celem jest zwrócenie uwagi opinii publicznej na przypadki niszczenia Ziemi, istotne problemy ekologiczne, a także wskazanie odpowiedzialnych za taki stan rzeczy.

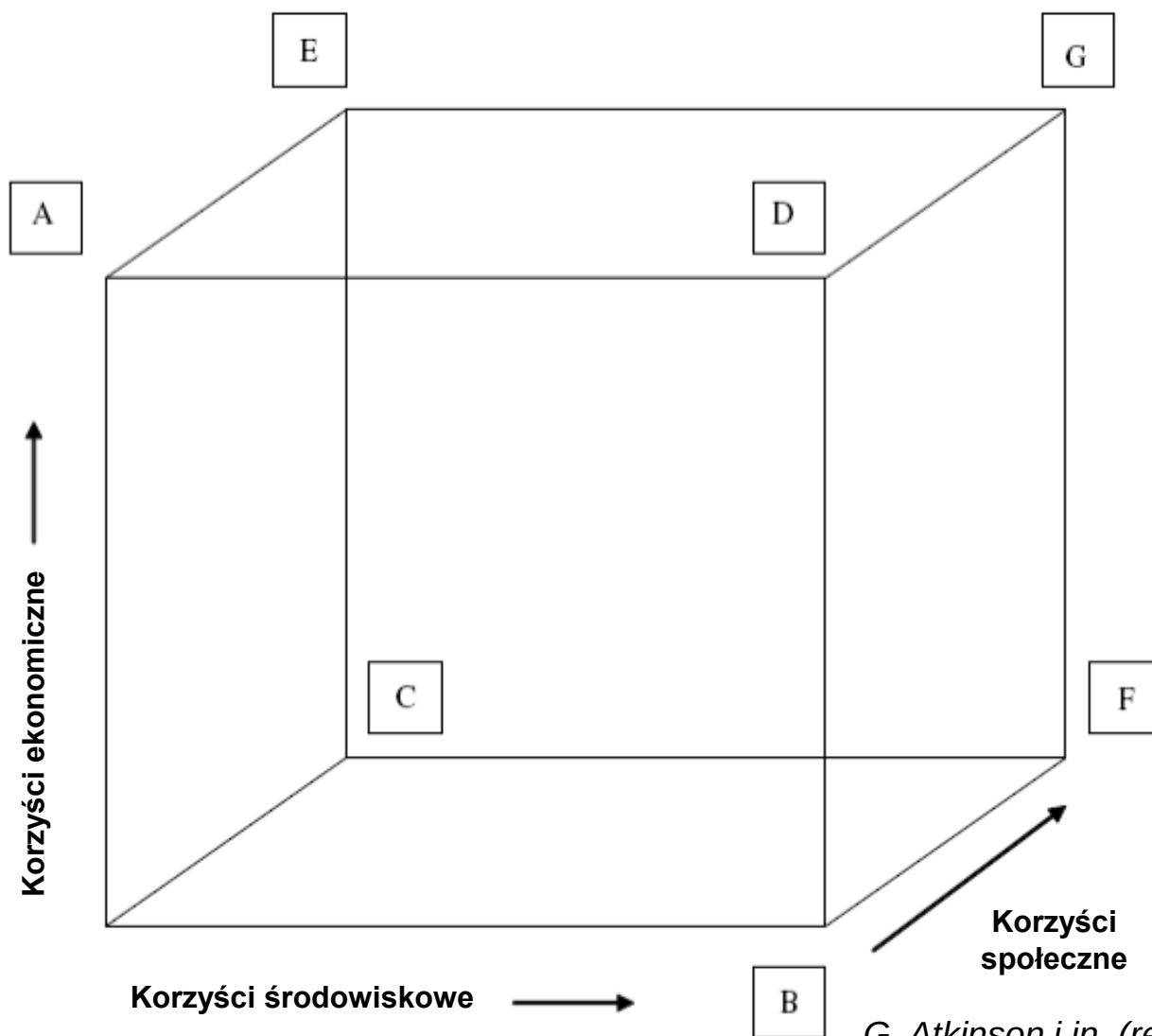
Zrównoważony rozwój

- **Rozwój zaspokajający potrzeby obecnych pokoleń bez ograniczania możliwości w zaspokajaniu potrzeb pokoleń przyszłych**
(1987, *Nasza wspólna przyszłość*)
 - *Elementy*: rozwój, potrzeby, możliwości i ograniczenia ich zaspokajania, pokolenia obecne i przyszłe
 - Sprawiedliwość międzypokoleniowa = niedyskryminacja w korzystaniu z zasobów środowiska, słuszny podział praw i obowiązków między pokoleniami

Ekorozwój

- *Na ekorozwój składają się:*
 1. długotrwałe wykorzystywanie odnawialnych zasobów naturalnych
 2. efektywna eksploatacja zasobów nieodnawialnych
 3. utrzymanie stabilności procesów ekologicznych i ekosystemów
 4. ochrona różnorodności genetycznej i ogólna ochrona przyrody
 5. zachowanie i poprawa stanu zdrowia ludzi, bezpieczeństwa pracy i dobrobytu

Cele ekonomiczne, społeczne i środowiskowe

G – rozwój
zrównoważony

C – rozwój
sprawiedliwy

A – rozwój
gospodarczy

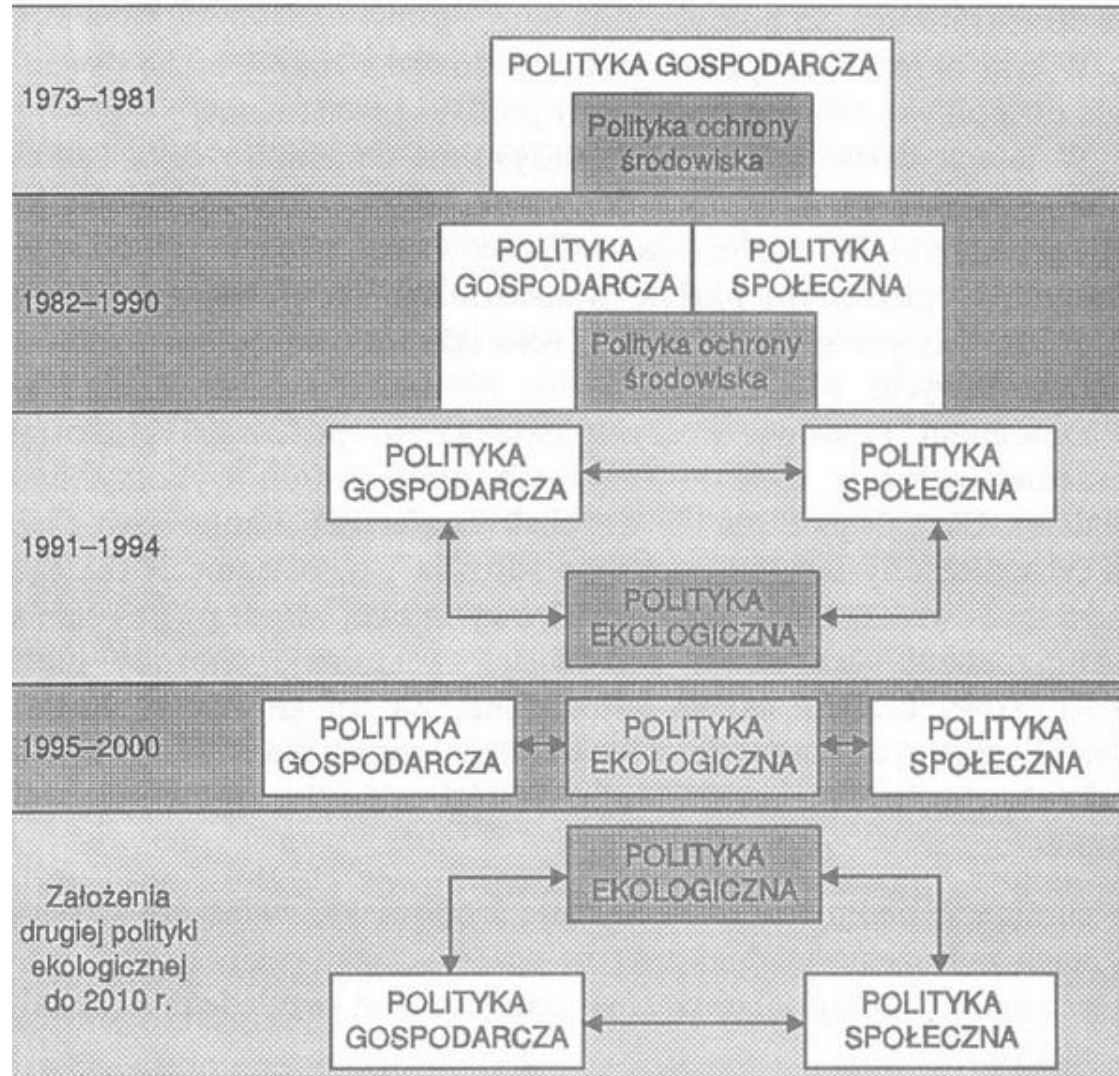
D – rozwój
gospodarczy
przyjazny dla
środowiska

E – sprawiedliwy
rozwój gospodarczy

G. Atkinson i in. (red.) *Handbook of Sustainable Development*, 2007, s. 352 (rozszerzona interpretacja)

Polityka ekologiczna

Proces wyodrębniania się problemowej polityki ekologicznej w Polsce

K. Górka i in. Ochrona środowiska, 2001, s. 73

Polityka ekologiczna państwa

Rozdział 1. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM

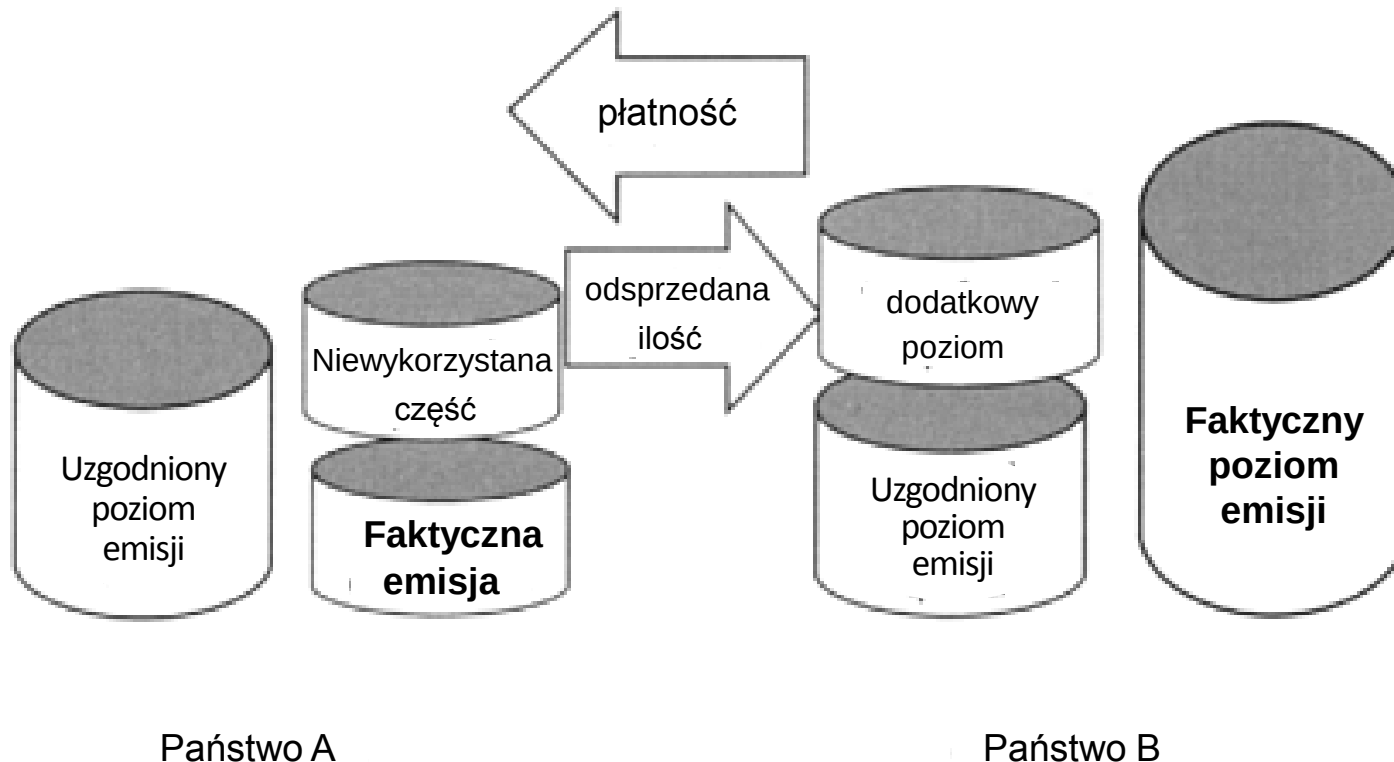
- 1.1. Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych
- 1.2. Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska
 - A. Partnerstwo z biznesem*
 - B. Kształtowanie postaw konsumentów*
 - C. Ograniczanie subsydiów szkodliwych dla środowiska*
 - D. Ekologizacja sektora finansowego*
 - E. Zarządzanie środowiskowe*
 - F. Odpowiedzialność za skutki środowiskowe realizowanych przedsięwzięć*
- 1.3. Mechanizmy ekonomiczne i systemy finansowania
- 1.4. Wzmocnienie instytucjonalne
- 1.5. Udział społeczeństwa. Edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzanie dialogu społecznego
- 1.6. Ekologizacja planowania przestrzennego i użytkowania terenu
- 1.7. Rozwój badań i postęp techniczny. Stymulowanie innowacji
- 1.8. Współpraca międzynarodowa

*Polityka ekologiczna państwa na lata
2003-2006..., 2002*

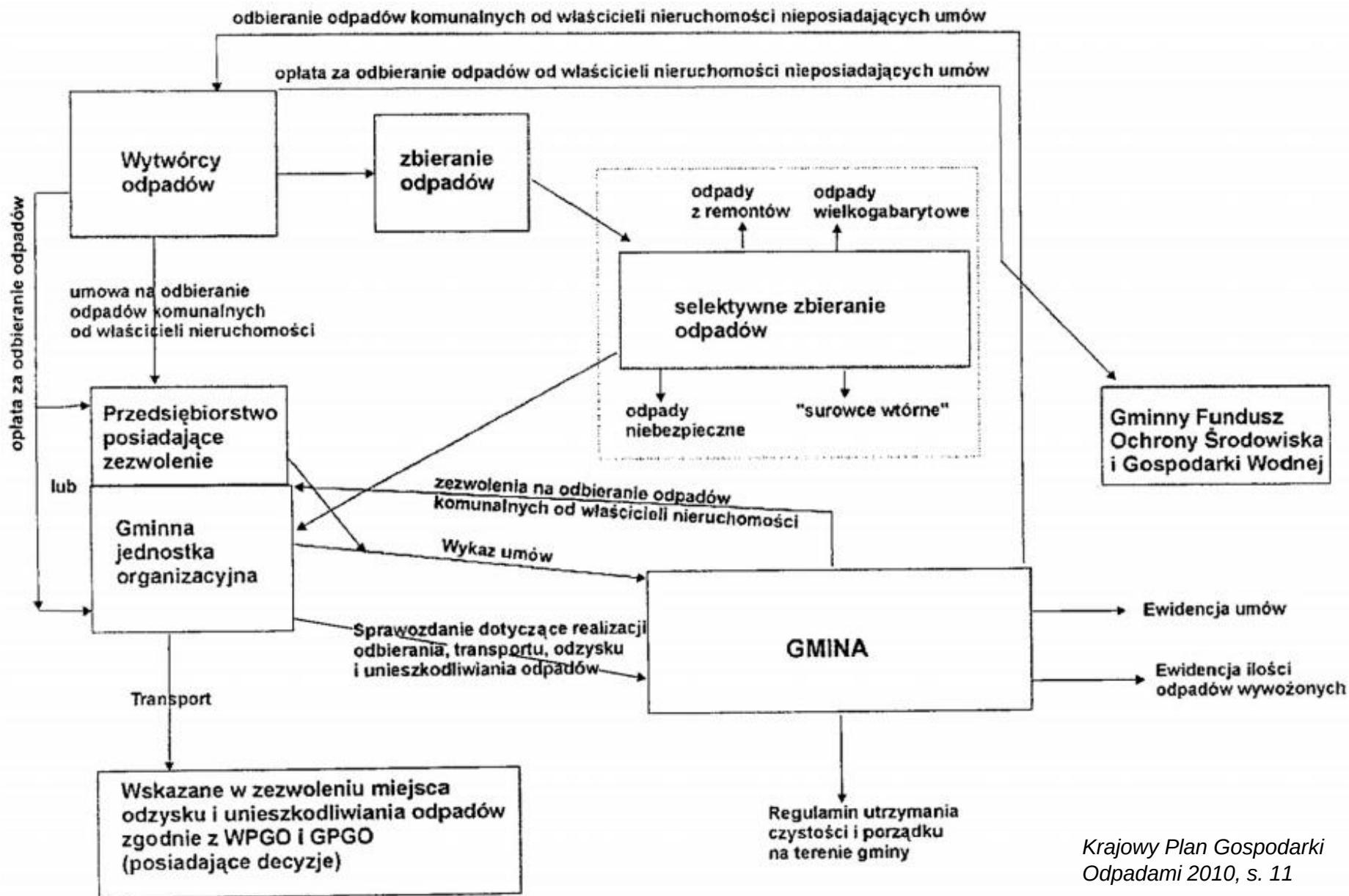
Instrumenty polityki ekologicznej

- Perswazyjne, np. kampanie, konsultacje
- Administracyjne, np. zakazy i nakazy, normy
- Ekonomiczne
 - **Opłaty**, np. za wprowadzanie zanieczyszczeń do środowiska, za składowanie odpadów, administracyjne, produktowe, depozytowe
 - **Subwencje**, np. dotacje i pożyczki na przedsięwzięcia ochronne, preferencyjne kredyty, ulgi podatkowe
 - **Bodźce finansowe wspierające egzekucję prawa**, np. kary pieniężne za przekraczanie norm
 - **Tworzenie rynku**, np. zbywalne pozwolenia na emisję, ubezpieczenia ekologiczne

Polityka ekologiczna – przykłady: rynek praw do emisji zanieczyszczeń

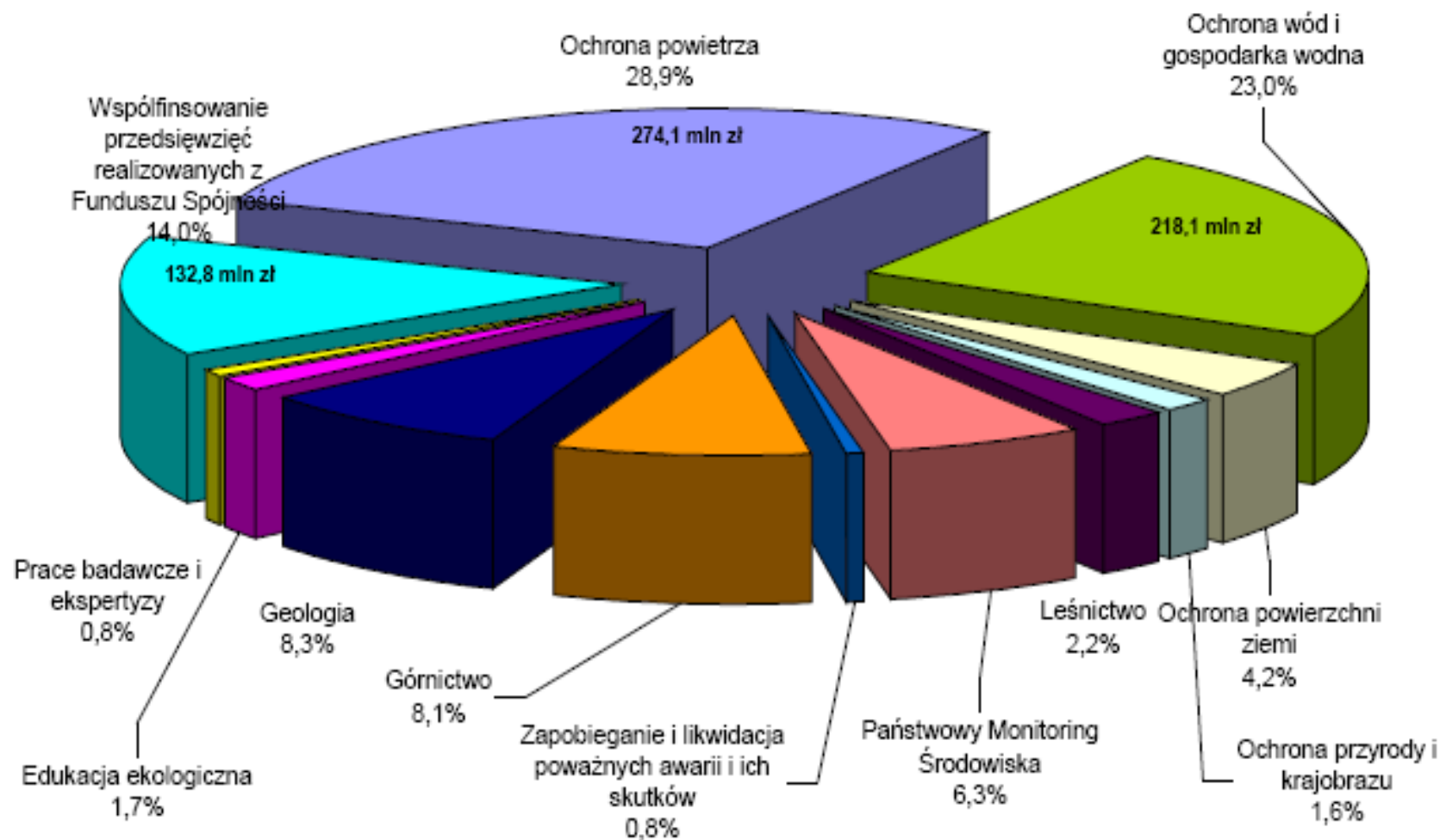

Polityka ekologiczna – przykłady: model systemu gospodarowania odpadami komunalnymi

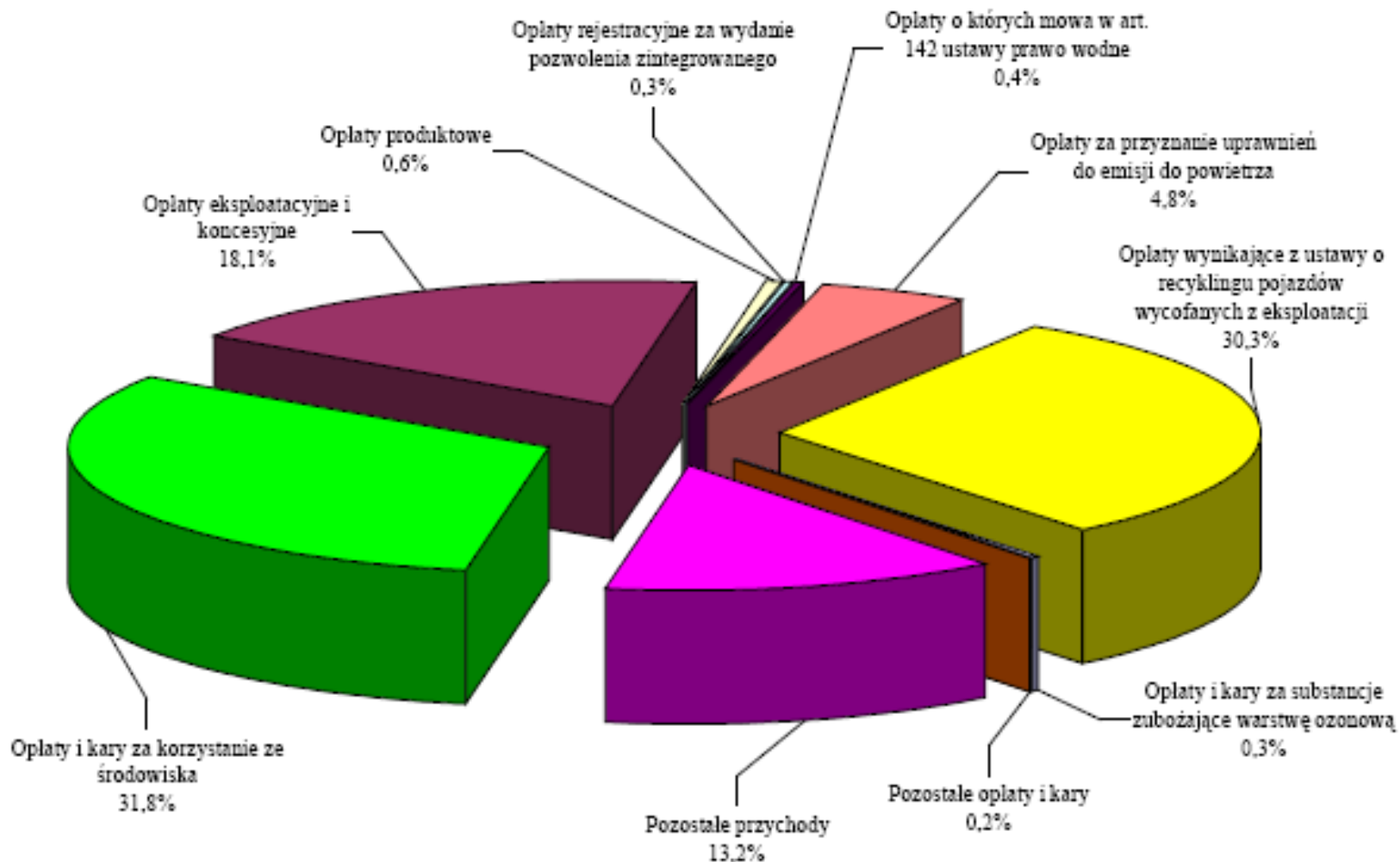
Polityka ekologiczna w Polsce

Rys. 7 Finansowanie ochrony środowiska wg dziedzin w 2006 r.

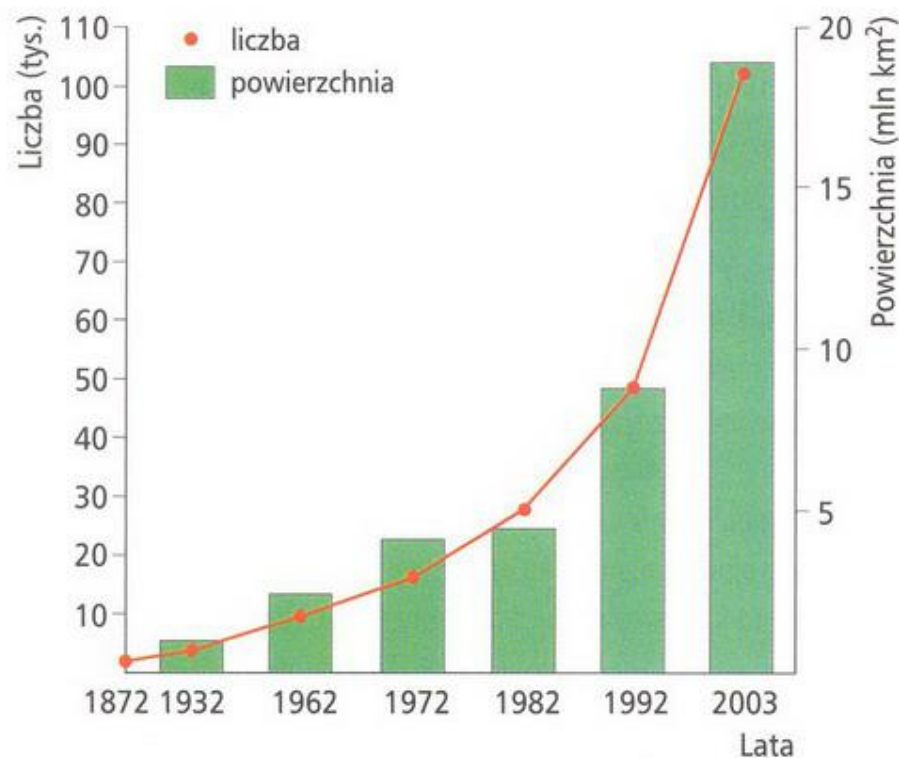
Instrumenty ekonomiczne - ilustracja

Rys. 2 Struktura przychodów Narodowego Funduszu w 2006 r.

Ochrona przyrody - metody

- **Listy gatunków zagrożonych i ich ochrona** – gatunki specjalnej troski
- **Tworzenie obszarów chronionych** – ekosystemy specjalnej troski, np. ścisłe rezerваты przyrody, parki narodowe, pomniki przyrody, obszary ochrony siedlisk i ostoi dzikiej fauny i flory, chronione krajobrazy (ochrona *in situ*)
- **Tworzenie zastępczych ekosystemów**, np. ogrody botaniczne, ogrody zoologiczne (ochrona *ex situ*)

Rys. 4.5. Wzrost liczby i powierzchni obszarów chronionych na świecie w latach 1932–2003 (wg IUCN 2005)

Prawna ochrona przyrody w Polsce

POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA W LATACH 1980–2006

